Biblioteca istorică poporală română.

MIUL HAIDUCUL

NUVELĂ ORIGINALA

DE

N. D. POPESCU.

ILUSTRATĂ CU 4 GRAVURĬ.

EDITURA

Librăriei [illegible] Brașov.

I.

Banchetul apăsătorilor.

Într'una din serile de primă-vară ale anuluĭ 1764, pe la ora în care poporul Bucurescilor sĕ zăvorea în case de frica arnăuţilor domnescĭ şi de gróza pârcălabilor visterieĭ, trântorĭ în folosul cărora sĕ despoia săracul şi vĕduva, sĕ adunaŭ într'o casă din apropierea palatuluĭ la banchetul ce le da amanta luĭ Ştefan Vodă Răcoviţă. Gemea poporul, suspina vĕduva, plângea orfanul, însă Măria Sa petrecea bĕnd şi chiuind în orgiĭ şi desfrânărĭ, tocmaĭ în acele ore în care era dator să lucreze pentru binele comun şi pentru interesele tronuluĭ ce ocupa. Şi pentru ce să nu petrécă Vodă şi favoriţiĭ sĕĭ: Ştefan şi Capuchehaiaoa Stavracoglu? pentru ce să nu benchetuiască şi să nu sĕ îmbete? Baniĭ nu eraŭ scoşĭ din punga lor, şi după o nópte de beţie urméză totd'auna o zi de turlăcie, în care domniĭ şi favoriţiĭ sĕ întrec a subscri cu capetele ameţite de vin decrete de noĭ contribuţiĭ, de noĭ greutăţĭ şi de noĭ resurse.

Strălucitóre era lumina ce eşia din ochiurile ferestrelor aceleĭ case, şi mândră era mobilarea cămărilor sale, dar cu mult maĭ strălucitóre, cu mult maĭ mândră era masa care sta întinsă într'una din cămărĭ. Vasele eraŭ de argint şi ibricele de aur, iar mâncările eraŭ compuse din tot ce a avut maĭ gustos şi maĭ aromatic bucătăria grecéscă, iar bĕuturile din tot ce s'a găsit maĭ vechĭ, maĭ limpede şi maĭ parfumat între vinurile ce produce dealurile Drăgăşanilor

şi ale Odobescilor. Da mâna mesenilor să ospeteze aşa de bine şi să facă atâtea grele cheltuelĭ pentru orgiĭ, fiind-că poporul de jos în mare parte sĕ culcase nemâncat.

Casa în care sĕ afla masa întinsă era mare şi spaţiósă peste mĕsură, dar golul în ea nu sĕ vedea nicăirĭ; pereţiĭ eraŭ acoperiţĭ de covóre scumpe, arme luciόse, oglindĭ magnefice, draperiĭ bogate şi armoriurĭ pline de strălucitóre argintăriĭ; parchetul era peste tot ascuns sub alese chilimurĭ turcescĭ moĭ şi odihnitóre pentru picior, iar laturile cameriĭ eraŭ împodobite cu nisce laviţe scump tapiţate, pe care sĕ legănaŭ a lene fericiţiĭ convivĭ împrejurul uneĭ mese plină de tóte scumpeturile.

Fisionomiĭ bărbătescĭ care de care maĭ urîte, care de care maĭ respingĕtóre, care de care maĭ străine tipuluĭ românesc, încunjuraŭ acéstă masă bogată. Icĭ în capul meseĭ vedĭ un om gros şi burtos cu nas mare şi pleoştit, cu ochĭ micĭ pe jumĕtate închişĭ, cu buze late şi pălite şi cu fălcĭ gróse; el prin trăsurile luĭ îţĭ spune că e de origine asiatică, mongolă saŭ tătară; cine scie ce turc l'o fi făcut să sĕ nască prin infectele înfundăturĭ ale Fanaruluĭ! dincoa lângă el dărescĭ o figură cu pĕrul rar şi roşu, cu capul ţuguiat şi nasul ascuţit, cu bărbia asemenĭ şi cu gura armată cu un etern surîs sarcastic, care represintă via imagine a luĭ Mefistofeles, în care recunoscĭ pe [illegible] în tótă puterea cuvêntuluĭ; lângă el altă c[illegible] ornată cu tóte nuanţele tipuluĭ bulgar; maĭ [illegible] alţiĭ nu maĭ puţin urîţĭ şi străinĭ tipuluĭ română-nesc şi în fine în capul meseĭ Ştefan Vodă a[illegible] cum ni-l arată pereţiĭ uneĭ bisericĭ ridicată de rudele luĭ. Nicăirĭ acel frumos şi nobil chip al Ro-

mânuluĭ, nicăirĭ acea marţială şi impuitóre înfăţişare a boeruluĭ pămêntean. Sêrmană ţéră, în ce timpurĭ ajunseseşĭ!

Printre aceĭ şése saŭ şépte bărbaţĭ, eraŭ preserate tot atâtea femeĭ, însă pe cât eraŭ de urîţĭ ceĭ dintêiŭ, pe atâta de frumóse eraŭ cele din urmă; cu tótă degradarea lor de femeĭ întreţinute, tot păstra acea frumseţe românéscă remarcabilă în tot orientul. Tóte eraŭ drăgălaşe, tóte fragede, tóte pline de lipiciŭ; dar cea maĭ mândră, cea maĭ încântătóre, cea maĭ frumósă era aceia ce sta lângă Ştefan şi să rĕzima de umerile sĕŭ, adecă Florica, amanta luĭ Vodă.

Când am pĕtruns, iubite lector, în acest Eldorado al viţiuluĭ, masa era pe sfîrşit, bucatele în mare parte mâncate şi multe ulcióră cu vin deşertate. Deja fumul vinuluĭ sĕ suise în creeriĭ celor maĭ mulţĭ din óspeţĭ şi fălcile celor maĭ tăcuţĭ sĕ descleştase. Să-ĭ ascultăm cu atenţiune.

— Mĕ jur, iubita mea, mĕ jur pe stema şi buzduganul meŭ, striga Vodă legănându-sĕ răzimat pe umeriĭ iubiteĭ luĭ, că de-mĭ veĭ cere toţĭ baniĭ ce vor fi strâns pârcălabiĭ de treĭ sĕptĕmânĭ până adĭ, toţĭ vor fi aĭ tĕĭ ca să aĭ cu ce să-ţĭ cumperĭ case, caĭ şi moşiĭ, spre a fi vrednică de ceea ce eştĭ.

— Îţĭ mulţumesc, dragul meŭ iubit, rĕspunse amanta sa sărutându-l, îţĭ mulţumesc de averea ce-mĭ făgăduescĭ, dar....

— Dar ce? draga sufletuluĭ meŭ.

— 'Mĭ este teamă că nu veĭ bine-voi a încuviinţa gândul meŭ.

— L'am încuviinţat maĭ dinainte; spune-l acum.

— Maĭ bine decât să risipesc baniĭ pe caĭ, trăsurĭ, case şi scumpeturĭ, bunurĭ trecĕtóre, aş fi

bucurósă să ridic pe cósta unuĭ munte și să înḑestrez ca p'o mireasă aleasă o sfântă mănăstire.

— Ha, ha, ha! esclamară în cor bărbațiĭ și femeile pufnind de rîs. Ești nepreţuită lele Flóreo; auḑĭ mănăstire? Ce gând frumos! ce evlavie!

— Tu? ḑise Vodă, tu o fată de lume, tu o copilă a nebuniilor, tu să clădescĭ mănăstirĭ?

— Da, mărite Dómne, eŭ, aș voi, când ar fi și voința Măriei Tale.....

— Spune-mĭ că vréĭ să-ţĭ cumperĭ diamante, șalurĭ și palate, că vreaĭ să risipescĭ aur pe nimicurĭ și să aruncĭ baniĭ pe fereastră, că te creḑ și îţĭ încuviinţez nebunatica ta dorinţă, dar ca să clădescĭ tu o mănăstire!.... aș face o nerodie chiar dacă mĭ-aşĭ închipui că e cu putinţă.

— Într'adevĕr ar fi o nebunie dacă ar fi pentru mine, rĕspunse curtesana mângăind cu albele sale mânĭ barba luĭ Ștefan; dar nu iubitule, nu o fac pentru mine ci pentru slava numeluĭ tĕŭ, pentru mântuirea sufletuluĭ tĕŭ. Voiŭ ca 50 de femeĭ să sĕ róge în genunche ziŭa și nóptea pe lespedele góle pentru sufletul tĕŭ.

— Ce potrivită este astă hotărîre, observă rînjind Stavrache, cu o nópte de petrecere și plăcerĭ! Ia lasă pustii lele Flóreo asemenea hotărîre, și spune-ne că vréĭ să adunĭ stare mare; aĭ dreptate să cerĭ asemenea lucru. Dóră nu ești de surda iubita Măriĭ Sale și dóră M. Sa nu este de surda Domn peste astă ţéră și stăpân pe averea sa și a noroduluĭ sĕŭ.

— Câţĭ banĭ îţĭ trebue, Florico? întrebă Vodă.

— De-o-camdată 5000 de pungĭ cu banĭ, rĕspunse Florica acoperind cu nenumĕrate sărutărĭ și desmerdărĭ pe Amphitronul sĕŭ.

— Stavrache, cât are să ne aducă Spiridon?

— Două miĭ de pungĭ M. Ta.

— Numaĭ atâta? Rĕmășița s'o rĕspundĭ din Cămărășia mea.

— Nu e maĭ mult decât 1000 de pungĭ.

— Atuncĭ tu vistiere Ianache să împlinescĭ neajunsul din visterie.

— Nu e decât atât cât trebue să trăiască slujitoriĭ lefegiĭ treĭ ḑile.

— Atuncĭ Vornice Androne, dă poruncĭ în județe d'a face cislă dreaptă peste boerĭ și brăslașĭ pentru 2000 de pungĭ; iar pentru 1000 de pungĭ gândește-te la o noŭă dajdie. La dracu pentru ce ne numim maĭ mariĭ asteĭ țĕrĭ dacă nu va plăti ea plăcerile și nebuniile nóstre? Acum eștĭ mulțumită frumușica mea? adăogà adresându-sĕ cătră amanta sa.

— Măria Ta, eștĭ un mare Domn, strigà curtesana radiósă; M. Ta facĭ ca și D-ḑeŭ să-șĭ aibă parte din folósele ce țéra îțĭ aduce.

— Eŭ sunt drept, împart fericirea mea cu ceĭ ce sunt împrejurul meŭ.

După ce amanta cerù și amantul acordà, începù să sĕ audă în sală maĭ întêiŭ șópte între femeĭ și bărbațĭ, apoĭ chestionărĭ și în fine vociferărĭ tempestuóse, carĭ sĕmâna cu o curată ceartă. Icĭ auḑia-ĭ plângerĭ, suspine și împutărĭ, dincoa lingușirĭ, mângăerĭ și îmbunărĭ, dincolo ordine și rugăciunĭ; în sfîrșit zarvă mare.

— Dar asta ce-o maĭ fi? strigà Vodă smâcindu-sĕ din desmerdătórele brațe ale amanteĭ luĭ.

— Ce să fie Măria Ta? rĕspunse Stavracoglu; ia darul ce milostivirea Măriĭ Tale a hărăzit iubiteĭ M. Tale, a băgat sămênță de zîzanie între femeĭ și pacea va fi prea amarnică pentru pungile nóstre.

— Ce e? replicà Ștefan suriḑênd?; vor și ele câte un dar? vor și ele a dura câte o mănăstire.

— Noĭ M. Ta, rĕspunse una din ele, suntem prea micĭ ca să ridicăm tocmaĭ nisce mănăstirĭ? dar nisce schituleţe.....

— Spre pildă ca acesta în care vĕ chinuiţĭ acum înaintea acesteĭ mese spre lauda Domnuluĭ? replică Vodă.

— Cam aşa, M. Ta, rĕspunse femeile rîḑênd.

— Eĭ bine, fie azĭ o zi de veselie şi fericire pentru toţĭ; nu voiŭ să vĕd nicĭ o frunte încreţită. Vornice Androne, cisla şi dajdia să sĕ înmulţească încă cu 3000 de pungĭ, 300 de fie-care, ce ziceţĭ?

— Să trăeştĭ, M. Ta, rĕspunse femeile săltând de bucurie.

După ce tótă lumea sĕ împăcà cu dărnicia domnéscă, cupele reîncepurà a circula din mână în mână şi vinul iar începù să curgă ca un isvor nesecat în gâtul óspeţilor. Pustiul de vin însă nu este ca apa; el nu umple numaĭ fólele ci merge prin óse, sĕ preumblă prin vine, circulă prin sânge şi maĭ ales decât tóte sĕ gogóţă drept la creeriĭ omuluĭ, unde face o învălmăşélă şi o neorênduélă, încât omul sĕ face neom. Vicleanul de vin după ce hoinări prin tot corpul óspeţilor noştri, sĕ suise şi la creerĭ şi zăpăcise pe ómenĭ aşa de rĕŭ încât, iubite lector, dacă ar fi stat d'o parte în realitate, cum staĭ acum prin imaginaţiune şi te-aĭ fi uĭtat la eĭ aĭ fi zis; „ce nebunĭ bunĭ de legat copiĭ!“ Aĭ fi vĕḑut într'o parte pe Măria Sa sărind, jucând şi sĕrutându-sĕ cu jupâniĭ şi jupânesele; aĭ fi vĕḑut într'altă parte pe marele Capuchehaia, Postelnicul Stavracoglu, numaĭ în meşĭ, ceacşirĭ şi ilec, jucând giamparalele cu una din favorite şi aruncând cu fesul în sus. Aĭ fi vĕḑut într'un loc pe marele vistiernic legat la cap cu

șalul iubiteĭ luĭ, bênd șerbeturĭ și vin dintr'un papuc femeesc; aĭ fi vĕḑut în alt loc pe marele vornic îmbrăcat femeesce, cu fața-ĭ zugrăvită cu fel de fel de boĭele, făcênd felurite scălâmbăturĭ demne de un comic de piață. Aĭ fi vĕḑut multe lucrurĭ minunate și deșențate dacă aĭ fi vĕḑut și pe femeĭ, dar să ne oprim d'a spune ceva și despre ele și că le scuzăm săracele, gândindu-ne....., căcĭ aŭ bĕut d'o potrivă cu bărbațiĭ.

II.

Prădătoriĭ prădătorilor.

Nóptea înaintase și cu dênsa și orgia, încât pe la 10 óre europene toțĭ meseniĭ eraŭ bețĭ topițĭ și pe lângă eĭ începuse a sĕ îmbĕta și slugile. Pe când desordinea și desfrâul în acéstă casă era la culme, în curtea domnéscă, întrară prin diverse porțĭ doĭ ómenĭ înfășurațĭ în gróse mantale, din care unul călare pe un cal plin de spumă și asudélă.

— Unde este Măria Sa? zise cel pedestru adresându-sĕ către un arnăut ce sta de santinelă la póită.

— A eșit cu Postelnicul și maĭ mulțĭ boerĭ și nu s'a maĭ întors păn'acum, rĕspunse acesta.

— Vodă s'a culcat? întrebà celălalt pe un copil de casă ce moțăia în anticameră.

— Ba nu, s'a dus la petrecere cu curtenĭ, rĕspunse acesta reînchiḑênd ochiĭ.

— Este la Florica, ḑise celălalt ducêndu-șĭ calul la grajd; mĕ duc să-l întêlnesc și să-ĭ spun ce mi-s'a întêmplat.

— Alerg să-ĭ istorisesc aceia ce am pățit murmurà celălalt.

Aceștĭ doĭ necunoscuțĭ eșind din palat pe

unde aŭ întrat, sĕ îndreptară spre casa unde Vodă sĕ lua la întrecere cu favoriţiĭ sĕĭ luptându-sĕ cu beţia şi desfrânarea. La pórtă sĕ întâlniră faţă în faţă şi scóse câte o mică esclamaţie de mirare.

Aceştĭ doĭ necunoscuţĭ eraŭ unul Comisul Spiridon şi celălalt spătarul Spanopolu; după ce sĕ salutară şi îşĭ poftiră unul altuia séra bună, întrară înăuntru împreună şi deschiḑênd uşa cămăriĭ în care era masa întinsă, rĕmase în loc împetriţĭ vĕḑênd tabloul de disordine şi de desfriŭ ce li-sĕ presenta înainte. Sala de mâncare sĕ transformase într'un locaş infernal şi meseniĭ într'un stol de demonĭ, carĭ nu maĭ cunosceaŭ nicĭ un sentiment de ruşine şi cuviinţă omenéscă. Fiinţele care sĕ tăvăleaŭ în astă destrăbălată conrupţiune aveaŭ corpurile acoperite abia cu nisce strenţe din vestmintele ce le avusese când s'aŭ pus la masă, iar restul strenţelor gemiaŭ sortite de vin şi alte bĕuturĭ pe jos pe unde le aruncase aceia, ce în paroxismul beţieĭ îşĭ sfâşiase hainele. Nu maĭ esista nicĭ pudórea secsuale, nicĭ distincţiune ierarhică; Vodă, boerĭ, ţiitóre, slugĭ, slujnice toţĭ într'una amestecătură sĕ svârcoleaŭ sub imboldirea îndobitocitóreĭ beţiĭ. Pe masă nu maĭ rĕmăse decât scândurile góle; talere, vase, lingurĭ, cuţite, pahare, cupe, ibrice, tipsiĭ, bliddurĭ, tóte fusese întrebuinţate ca proiectele de împroşcare spre a fi aruncate în oglinḑĭ, în giamurĭ şi în tot ce s'a găsit maĭ scump şi maĭ frumos în acest cuĭb al desfrânăriĭ. Când a întrat noiĭ veniţĭ, împroşcarea era în furia sa şi Vodă striga cât îĭ lua gura:

— Aruncaţĭ, băeţĭ, că mâne le fac şi maĭ frumóse; daţĭ de foc şi trăiască vinul, cheful şi veselia.

— Măria Ta, obiectă favorita, care, cu tótă

beția, tot simțea părere de rĕŭ pentru stricăciunile ce i-sĕ causa.

— Ce tânjeștĭ.... fa Florico? balbutea Vodă vĕrsând o cupă cu vin maĭ mult pe haine decât în gură; țĭ-e milă de ce sĕ răpune? Să n'aĭ témă fata mea..... lasă-ne să chefuim, că mâĭne.... cum am spus, le veĭ avea și maĭ mândre.... Vaca e lăptósă....

— Nu tânjesc, iubitule, dar 'mĭ-e milă.

— Ba nu, îțĭ este témă că va ințărca?... Nu aĭ grije; cât va fi Cehan în Bucureștĭ și Turciĭ la Țarigrad, vaca nu va ințărca. Cel d'aicĭ va mulge-o... și ceĭ d'acolo va suge-o...; să trăiască plocónele și bacșișurile...

— Să trăiască Țéra Românéscă, esclamă céta bețivilor, deșertând cupele cu vin și aruncându-le în cotro apuca.

— De, vornice, că mĕ lovescĭ! bagă de sémă și deschide ochiĭ, obiectà unul din noiĭ venițĭ.

— Cine eștĭ mojice?... îngânà Andronic voind să sĕ scóle și căḑênd pe sofa lêngă ibricul ce ținea în brațe.

— Rĕŭ te-a luat sfântul! nu mĕ maĭ cunoscì? Dar ce'mĭ stric eŭ vorba de giaba; nu e chip sĕ ne cunóscețĭ în halul în care vĕ găsițĭ; nu putețĭ nicĭ să vĕ dațĭ cu degetele în ochĭ.

— Unde e M. Sa? întrebà celălalt pe Stavrache.

— Ce ḑicĭ?... de unde viĭ Huseine?... și eŭ, cum veḑĭ bine pace... acesta fù rĕspunsul mareluĭ Capuchehaia.

— Aicĭ e iadul, esclamă Spiridon.

— Eĭ chefuiaŭ, pe când eŭ mort de fóme ...am de gróza morțiĭ! murmură suspinând Spanopolu.

— Ce? ți s'a întêmplat și ție ce mi s'a întêmplat și mie?

— Ce, óre aĭ pățit și tu ce-va?

— D'apoĭ! n'aĭ ghicit după starea în care mĕ vedĭ?

— In halul în care sunt acestia nu vedeam nimic de cât mişelia lor; ia să căutăm și noĭ pe aicĭ ce-va de mâncare şi bĕutură, şi, ospĕtând într'un colț, să ne povestim întêmplările. O fi destul post o ajunare de doŭĕ dile.

— Şi treĭ nopțĭ, replică Spiridon, scoțênd dintr'un dulap câte-va tipsiĭ pline cu bucate și câte-va ibrice pline cu vin, carĭ, mulțumită slugilor, scăpase în dulap de sórtea celorlalte.

— Istorisesce-mĭ maĭ întâiŭ D-ta, iubite Comise, dise Spanopolu, umplându-șĭ lăcomesce gura cu bucatele ce i sĕ puse înainte; spune-mĭ așa să trăescĭ ce întêmplare nenorocită te-a făcut să te înfățişezĭ la Curte la ăst ceas și în halul în care te vĕd?

— Eĭ! esclamă suspinând Comisul, din ce primejdie m'a scăpat Sfântul Spiridon! ce era să pat! când mĕ gândesc uite mi-sĕ sburlesce pĕrul de grózǎ. Să vedĭ frate, din porunca domnéscă plec prin județele muntene să privegliez asupra strângĕtorilor de dăjdiĭ și să mĕ încredințez despre plângerea unor moșnenĭ pentru împlinirea unor lude nedrepte.

— Te veĭ fi apucat să daĭ dreptate opincarilor și ceĭ strânşĭ în ușe..... vĕdênd că ghelilurile li-sĕ duce, s'o fi apucat să te pisăgéscă.

— Aşĭ! țĭ-aĭ găsit; feréscă D-deŭ: eram nebun să daŭ nas mojicilor? din potrivă am găsit plângerea nedreaptă și vrednică de o globire însemnată, și fiind-că sĕ întêmplase să iaŭ din greșeală pecetia caseĭ domnescĭ cu mine, îndemnat de uniĭ și alțiĭ, ca să astup gurile unor cĭocoĭ a căror credință îmĭ era trebuincĭósă.....

— Aĭ meşteşugit câteva pitacurĭ de lude orĭ scutelnicĭ, şi mocofaniĭ de ţĕranĭ aŭ îndrăsnit să sĕ crédă nedreptăţiţĭ şi aŭ.....

— Nu, săraciĭ, eĭ aŭ mîrăit puţin dar aŭ plătit ca popa. Astă împlinire iconomicósă, pe lângă 3000 de pungĭ drept al visterieĭ, a adus caseĭ domnescĭ 4000 de pungĭ, ciocoilor meĭ peste 2000 şi chiseleĭ mele.....

— Vre-o şése miĭ?

— Tocmaĭ; veniam împreună cu astă sumă care sĕ odihnia în chichiţa butceĭ mele, liniştit şi mângăiat în sufletul meŭ, că am avut noroc să fiŭ folositor ţĕreĭ şi Domnuluĭ meŭ; mĕ uĭtam pe ferestrele trăsureĭ la pămênturile cele góle de sĕmânăturĭ şi la livedile cele maĭ lipsite de róde şi fîneţe şi diceam în mine: De unde să fi adunând astă glótă de mojicĭ mulţimea banilor ce sĕ cheltuesc pentru îndeplinirea plăcerilor nóstre? Pămêntul nu le maĭ dă róde; par'că şi Dumnedeŭ s'a mâniat pe eĭ de când noĭ.... eram să maĭ zic ceva, dar fuĭ întrerupt de un glas gros şi sĕlbatic care îmĭ tună la ureche: — Opresce saŭ eştĭ mort. Vizitiul opri şi dete dosul într'un tufiş, asemenea şi ciocoiĭ dela spate, iar eŭ mĕ uĭtaĭŭ înfiorându-mĕ în juru-mĭ să vĕd ce e şi unde eram. Întrasem într'o limbă de pădure întunecósă şi tocmaĭ coteam să suim un muscel încunjurat de locurĭ prăpăstióse. Sórele asfinţise şi umbra îndesându-sĕ, începuse a sĕ schimba într'un adevĕrat întunerec; cu tóte astea nu era încă nópte, puteam să vĕd în destul de bine tot ce era împrejurul meŭ. Ce era! mĕ sbîrlesc când mĕ gândesc: era maĭ întêĭŭ la o uşe a butceĭ o namilă mare de mocan vênos şi mustăcios ca un cleft de Tesalia, era încă şépte opt, nu tocmaĭ de talia luĭ,

dar îndestul de îngrozitorĭ la spatele luĭ și, la cealaltă ușe și înaintea cailor maĭ era..... o mulțime de arme, puscĭ și măciucĭ înfierate carĭ luceaŭ în mânile unor uriașĭ. Tóte astea vĕdêndu-le înmărmuriiŭ și în inima mea dăduĭ dreptate vizitiuluĭ și celor doĭ arnăuțĭ dela codîrlă, că aŭ fugit de gróza lor și s'aŭ răsnit prin pădure; așĭ fi făcut și eŭ ca eĭ, dacă așĭ fi avut răgaz.

— „Dă-mĭ baniĭ ce aĭ asupră-țĭ cĭocoiule și gătesce-țĭ pelea pentru scuturare, urlà ca un tunet nămila cea mare, scoțêndu-mĕ val-vêrtej din butcă.

— „N'am banĭ, rĕspunsciŭ eŭ, mĕ jur.

— Nu minți cochințule că te schilodesc; jurămintele în gura ta sunt ca laudele în gura unuĭ șarlatan; scóte baniĭ.

— „Am avut baniĭ stăpâniriĭ, dar nu-ĭ maĭ am la mine.

— „Ia scóteţĭ băețĭ fiarele și ațîțațĭ focul.

Cum audiiŭ astă poruncă îngrozitóre, înădușiiŭ rece și ne maĭ sciind ce să fac, dăduiŭ cu mâna mea toțĭ banișoriĭ; și p'aĭ visterieĭ și p'aĭ luĭ Vodă, oh! și p'aĭ meĭ afurisituluĭ de tâlhar care nu sĕ mulțumi numaĭ cu baniĭ ce mĭ-a furat, ci mĭ-a muiat și ósele cu vre-o câteva cĭomege. După părerea unora din tâlharĭ eram să fiŭ chiar spânzurat, însă hoțul cel mare nu s'a înduplecat la acésta, ci mĭ-a dat drumul în halul ce mĕ vedĭ.

— „Sunt marele Comis, strigaiŭ eŭ cu mânie, după ce scăpaiŭ din mânile lor, vețĭ vedea voĭ ce vĕ va aduce nerușinarea ce a-țĭ avut a vĕ atinge de un boer de rangul meŭ.

— „A! eștĭ mare comis! strigà hoțul, lipitóre maĭ mare decât credeam; punețĭ iar mâna pe el și după ce îl vețĭ așterne iară la pămênt, maĭ

dați-ĭ vr'o 25, ca să afle Ștefan Vodă, cum Miu haĭducul pedepsesce pe streiniĭ carĭ sĕ fac marĭ și tarĭ în țéra luĭ. Nebunia ce avuseiŭ d'a mĕ lăuda cu rangul meŭ, aduse încă o plóie de cĭomege pe spinarea mea; după ce mi le dete și pe acestea mĕ făcură scăpat și mĕ lăsară a mĕ tîrî pe jos până aicĭ.

— Aĭ pățit'o întocmaĭ cum am pățit'o și eŭ tot dela acelașĭ tâlhar.

— Și Dumneata?

— Tocmaĭ, cu mică deosebire că eŭ eram trimis să adun zaherele pentru împĕrăția turcéscă.

— Ce? Turciĭ aŭ rĕsboiŭ cu cineva?

— Nu sciŭ și nu cred, M. Sa mĭ-a dat poruncă în ast chip, trebue să fi avênd vre-o noĭmă porunca sa.

— Spre pildă vre-un plocon.

— De ce nu merinde pentru cămara sa și a boerilor sĕĭ?

— Saŭ marfă, care, dusă la Brăila și vêndută la Turcĭ, să sĕ facă banĭ gata numaĭ într'o clipă? Dar nu-țĭ uita vorba.

— Veniam călare pe calul ce lăsaiŭ adineaorĭ la palat înaintea a 12 pandurĭ tot unul și unul și în urma a vr'o 20 de carĕ încărcate sciĭ colea doldora cu unt, slănină, păsĕrĭ, vițeĭ, nucĭ, porcĭ, vênaturĭ, lână, mĭere; mi-sĕ rupe inima când mĕ gândesc, fiindcă șése carĕ încărcate cu tot ce era maĭ bun le iconomisisem pentru mine și prieteniĭ meĭ! Însă la un gât de munte, între un perete [illegible]t ca zidul și o prăpastie întunecósă, carĕle [illegible]ură, boiĭ sĕ dejugară și țĕraniĭ fugiră gonițĭ [illegible] vre-o treĭ-ḍecĭ de necurațĭ de haĭducĭ carĭ [illegible]aŭ în frunte-le tot o namilă mustăciósă, ca ceia care te-a bușit pe D-ta....

— Era póte tot el! tot el și pe D-ta!
— Așa, alaltă-erĭ....
— Și pe mine erĭ....
— M'a despoiat.....
— Ca și pe mine și tot ca pe mine te-a cotonogit.
— Hoțiĭ de pandurĭ, în care mĕ încredeam ca în nisce adevĕrațĭ smeĭ de vitejie, aŭ fugit rîdênd de mine; ba încă cum am priceput s'aŭ dat în partea lor.
— Ce să te aștepțĭ dela nisce mojicĭ de Românĭ!? aŭ eĭ vr'o rază de evghenie saŭ omenie? De câte-orĭ i-am dis luĭ Vodă ca să desființeze și astă urmă de óste românéscă.
— Abia am scăpat din mânile lor rupt de ostenélă și pisăgélă și mĕ puseiŭ pe alergătură într'una prin munțĭ până ajunseiŭ aicĭ.
— Și aicĭ iată ce găsișĭ.
— Vaĭ! în loc d'a fi la minut isbândit de rușinea ce am pățit; de despuere, prădare, bruftuială și huĭduială, acela ce a fost chemat de hoțĭ ățișĭ la luptă, vedi-l, să tăvălesce cu aĭ sĕĭ în tină....
— Cam aŭ dreptate câte-odată mojiciĭ de Românĭ; noĭ pe noĭ ne perdem. În loc d'a strânge banĭ albĭ, pentru dile negre, iată pe ce sĕ cheltuesc baniĭ!
— Ce să dicĭ frate? reluà după puțină gândire Comisul, este dulce bunul traiŭ, și vinul dealurilor ăsteĭ țĕrĭ este atât de gustos și limpede încât nicĭ o fire, fie chiar de schimnic, nu póte a sĕ înfrâna d'a nu gusta. Cum să nu beaĭ până să aruncĭ cu fesul în sus? adăogà el uitându-sĕ la un pahar pe jumĕtate plin; par'că este chihlibar topit saŭ nisip de aur, nu poțĭ să nu beaĭ frate....
— Aĭ dreptate, rĕspunse Spătarul imitând pe

Comis; traiul bun este drăgăstos şi bĕutura plăcută, maĭ ales după ceia ce ni s'a întêmplat noă; însă şi întregimea minţiĭ ne este trebuinciósă în o ţéră ca asta unde tot ce este pămêntean ne urăşte.

— Ah! bănişoriĭ meĭ! esclamà suspinând Comisul după ce bĕù o cupă întrégă, dacă i-aş fi scăpat, aş fi plecat cu eĭ în Ţarigrad spre a mĕ mântui de atâta grije şi frică.

— Ah! merindele mele cele gustóse! murmurà Spătarul sugênd pănă în fund tot vinul dintr'un ibric, dacă le-aşĭ fi făcut banĭ mĕ îmbogăţiam în destul ca să scap şi pe nepoţĭ de calicia strămoşiască.

Pe când aceştĭ noĭ óspeţĭ continuaŭ d'a mânca, d'a bea şi de a presĕra desele lor libaţiunĭ cu nenumĕrate regreturĭ de cele ce aŭ perdut şi cu neaudite blasteme pentru ceĭ ce i-aŭ jefuit, boeriĭ împreună cu femeile, slugile şi însăşĭ M. Sa, obosiţĭ de împroşcăturile, sbieretele şi tóte nebuniile la care-ĭ împingea beţia, sĕ lăsase a fi învinşĭ de oboseală şi adormise pe unde apucase să cadă; într'ast timp Spătarul şi Comisul beaŭ într'una şi prin desele închinărĭ începuse şi eĭ să sĕ apropie de starea stăpânuluĭ şi a cămăradilor lor, şi să înceapă a vedea stele verdĭ înaintea ochilor şi a vorbi peste câmp.

— Comise, dise Spătaru, ciocnind cu paharul, închin în sănătatea ta.

— Ba în a M. Sale.

— Pentru Domnĭ.... să nu închinĭ decât când te aude; M. Sa.... acum....

— Bine dicĭ; atuncĭ dar închin, ghîcĭ pentru cine?

— Apoĭ.... dóră nu pentru Miu.

— Tocmaĭ pentru el, pentru Miu haĭducul, prădătorul.....

— Prădătorilor, întrerupse Comisul bênd ca şi Spătarul paharul până în fund şi rîḑênd ca toţĭ beţiviĭ, adecă ca un năuc.

III.

Sora şi amanta.

Vodă fù cel dintêĭ, care dete semnalul de deşteptare din toropeala beţieĭ. Florica îl urmà îndată, iar ceĭlalţĭ boerĭ făcură óre-care mişcărĭ şi scóse óre-care sunete nearticulate fără să sĕ deştepte. Aburiĭ vinuluĭ încă nu eraŭ împrăştiaţĭ din jurul creerilor M. S.; ochiĭ sĕĭ tot nu vedeaŭ lucrurile cum eraŭ; cù tóte astea privirea lor sĕ aţîntiră, póte din întêmplare, spre ceĭ doĭ boerĭ daţĭ de curênd în braţele beţieĭ, şi vĕḑêndu-ĭ că staŭ încă în picióre i-sĕ păru ceva straniŭ, şi după ce sĕ uità la eĭ o clipă într'un mod zăpăcit, sĕ frecà la ochĭ ca un om sculat după somn şi apoĭ ḑise:

— Eĭ! hâĭ! dar cine e acolo?

Boeriĭ auḑind vocea detunătóre a stăpânuluĭ, să înfiorară şi desmetecindu-sĕ pe jumĕtate rĕspunseră apropiindu-sĕ.

— Noĭ suntem, M. Ta.

— Cine sunteţĭ voĭ?

— M. Ta nu binevoesce a ne cunósce?

— Nu, să vĕ vĕḑ.

— Eŭ sunt spătarul Spanopolu.

— Şi eŭ comisul Spiridon.

— Aşa, da, voĭ sunteţĭ, rĕspunse Vo[dă di]când; unde aţĭ fost voĭ mişeilor? Nu v'am veḑut de mult.

— Nu-şĭ aduce aminte M. Ta, ḑise comisul că am fost trimis din porunca M. Tale să priveghez şi să aduc baniĭ după dăjdiĭ?

— Da, da, îmĭ aduc aminte.

— Şi că eŭ, rĕspunse Spătarul, am fost orênduit să merg a strînge zaherea împĕrătéscă.

— Mĭ-aduc aminte bine; unde sunt baniĭ? unde e zahereaŭa?

— Oh! Măria Ta!

— Ah! stăpâne!

— Ce fel pĕcătoşilor? n'aţĭ putut să strângeţĭ nimic? o să puĭ să vĕ spânzure.

— Ertare, M. Ta, strigară amêndoĭ căḑênd în ghenunchĭ şi desbătêndu-sĕ cu totul după ce auḑi măgulitórea promisiune ce le făcù Vodă.

— Am adunat maĭ mult decât mĕ aşteptam ḑise Comisul, însă am avut pe drum o rea întêlnire; vestitul hoţ Miu mĭ-a eşit înainte, a pus în gónă toţĭ slujitoriĭ de care eram ocolit şi mĭ-a luat tot, tot fără să-mĭ dea nimic.... ba mĕ înşel, mĭ-a dat destule; spinarea mea póte mărturisi.

— Te-a bătut?

— Da, M. Ta.

— Bine ţĭ-a făcut; dar nu, nu cred să fie un hoţ aşa de îndrăsneţ încât să sĕ atingă de averea mea, avere domnéscă; maĭ bine spune drept, hoţule, că ia-ĭ ascuns tu baniĭ cu gând d'a mĕ amăgi; te-aĭ amăgit însă singur, sărace; voĭ sci eŭ să te fac să-ĭ scoţĭ chiar din gaură de şarpe.

— M. Ta, iartă-mĕ, nu mĕ învinovăţi pe nedrept, dacă i-aşĭ fi oprit eŭ n'aş fi îndrăsnit să mĕ înfăţişez înaintea M. Tale, căcĭ sciam bine că mĕ aştéptă gâdea şi ştreangul, ci fugeam peste hotar la Turcĭ saŭ la Nemţĭ.

— Destul; dar tu Spătare, şi tu aĭ fost jefuit?

— Da, M. Ta, rĕspunse Spătarul atingênd cu fruntea parchetul.

— Şi bătut?

— Da, M. Ta.

— Tot de Miu?

— Tot. Ah! M. Ta, nu numaĭ că am fost despuiat şi bătut, dar şi huĭduit, eŭ şi M. Ta, de tălhar, de tovarăşiĭ luĭ şi de toţĭ ţĕraniĭ şi poteraşiĭ ce mĕ însoţiaŭ, carĭ m'aŭ părăsit ca nisce mişeĭ.

— Cine e ăsta Miu haĭducul? strigà cu voce detunătóre Vodă ridicându-sĕ în sus; ăst Miu care nu sĕ sfieşte d'a înfrunta drépta mea mânie şi d'a jefui avutul meŭ?

Atuncĭ când audi vorbele luĭ Ştefan şi numele luĭ Miu, Flórea sĕ desmetici cu totul din letargia beţiĭ şi simţind fiorĭ recĭ prin tot corpul, ascultă cu atenţiune aceea ce avea să maĭ vorbéscă.

— Este un ţĕran, M. Ta, rĕspunse Comisul, un Român prost un opincar, care împreună cu vr'o 20 ca el s'a ridicat cu arma împotriva stăpâniriĭ şi a Grecilor, şi prin codriĭ, munţĭ, strîmtorĭ şi drumurĭ marĭ, fac un crâncen rĕsboĭ cu toţĭ ómeniĭ stăpânireĭ şi cu toţĭ greciĭ ce întêlnesce.

— Şi nimenĭ nu l'a pedepsit până acum?

— Cine póte? el este iubit de ţĕranĭ, ocrotit de Românĭ şi chiar de boeriĭ pămêntenĭ, fiindcă lor nu le face nicĭ un rĕŭ.

— Aşa dar acel obrasnic s'a ridicat numaĭ împotriva Grecilor? Apoĭ nu scie el că cine sĕ ridică împotriva Grecilor, împotriva mea să ridică şi cine sĕ ridică împotriva mea cu amar piere? Audiţĭ, boerĭ D-v. audiţĭ că un mojic s'a ridicat cu arma în mână ca să sĕ rĕsboiască cu mine şi nu vĕ sculaţĭ?

— Ba încă, adăogă Comisul, v'a chemat la luptă în codrul munteluĭ Crinul, zicêndu-mĭ: „Du-te de spune Domnuluĭ tĕŭ dela oraş, că Domnul Codrilor îl chiamă la luptă ca să sĕ scie, care e maĭ tare, adecă maĭ vrednic d'a domni.“

— Audiţĭ afronturĭ! urmà Vodă aspumând de mânie, va să zică suntem luaţĭ în rîs, batjocoriţĭ, huĭduiţĭ şi jefuiţĭ, şi voĭ boerĭ nu vĕ sculaţĭ? Aide nătîngilor; lăsaţĭ beţia şi lenea, şi ridicaţi-vĕ cu mic cu mare şi apĕraţi-mĕ, isbândiţi-mĕ, că pe voĭ vĕ apĕraţĭ şi isbândiţĭ.

Ast apel puse în picióre pe tótă fiinţa vie din acea cămară.

— Luaţĭ orĭ-ce armă, urmà Vodă, adunaţi-vĕ prietiniĭ, slujitoriĭ şi scutelniciĭ, şi în faptul zileĭ fiţĭ gata de drum că am de gând să fac o vênătóre prin munţiĭ Crinuluĭ. Florico, şi tu veĭ merge cu noĭ; veĭ fi alăturĭ cu mine, veĭ fi apĕrătórea mea, copilul meŭ de casă, pavĕza mea. Voiŭ ca mâna ta de femeie să ucigă pe acel obrasnic neruşinat.

— Mĕ iartă, Mărite Dómne, rĕspunse amanta cădênd la ghenunchele luĭ Vodă cuprinsă de un tremur nervos; eŭ.... cum scie M. Ta.... cum a binevoit M. Ta să-mĭ dea voe, mâne plec la Mănăstirea dintr'un lemn ca să staŭ acolo până după sfânta Inălţare, spre a milostivi pe sfânta Fecióră asupra pĕcatelor mele.

— Veĭ merge după întórcere.

— După ce mĕ voiŭ mânji de sânge? după ce mĕ voiŭ îngreuna cu un pĕcat şi maĭ neertat?...

— Pentru ce tremurĭ aşa? o întrebà Vodă mângăind'o, te silesc; sciĭ că voile tale sunt şi ale mele. Ce să zicĭ? femeie şi las'o în pace! Aşa sunt tóte.

— Ba mĕ iartă Măria Ta, rĕspunse una din

femeĭ, nu sunt tóte aşa; eŭ voiŭ merge d'aşĭ sci că mĕ voĭŭ înămoli în sânge până la ghenunche.

— Şi eŭ, şi eŭ, rĕspunse tóte femeile.

— Atuncĭ fiţĭ tóte gata d'a încăleca pe caĭ mâne la nămezĭ, ḑise Vodă; tu Flóreo du-te unde vrêĭ; până atuncĭ să plecăm pe la sălaşele nóstre ca să ne maĭ odihnim, şi poĭmâne seară.... în munţiĭ Crinuluĭ.

— În munţiĭ Crinuluĭ, rĕspunse în cor mulţimea.

— Eŭ voĭŭ fi înaintea vóstră, murmurà Florica îndată ce rĕmase singură. Neagule, Neagule, adăogà bătênd cu putere din palme în prada uneĭ agitaţiunĭ nervóse.

O uşe ascunsă sĕ deschise şi un alt om înalt, voĭnic şi mustăcios sĕ înfăţişà înainte-ĭ.

— Neagule, urmà Flórea, fratele meŭ, şi căpitanul tĕŭ, este în primejdie mare. Vodă şi aĭ sĕĭ s'aŭ jurat să-l răpue; te îndurĭ tu ca să-l laşĭ să piară?

— Feréscă Dumneḑeŭ, rĕspunse Neagu, mor eŭ maĭ bine decât să piară el.

— Atuncĭ credinciosul meŭ prietin, pune şelele îndată pe doĭ din ceĭ maĭ iuţĭ caĭ de călărie, pe ceĭ ce mi i-a dăruit Miu, şi scóteĭ afară din curte lângă pórta din grădină. Tebue ca până mâne seară să fim în munţiĭ Crinuluĭ măcar d'am plesni şi noĭ şi caiĭ de sub noĭ.

— Vom fi, stăpână....

IV.

Codru Crinuluĭ.

Să lăsăm pe Ştefan Vodă şi pe boeriĭ sĕĭ să sĕ culce cu tignă în paturile lor de rĕpaus; să lăsăm şi pe Flórea să alerge cu credinciosul sĕŭ

Neagu în góna focoşilor lor fugacĭ spre partea unde o ducea dorul sĕŭ, şi să suim cu nepregetare întortochiatele şi primejdiósele plaiurĭ, carĭ conduc la culmea Crinuluĭ, spre a face cunoscinţă cu aceĭ cutezătorĭ muntenĭ, carĭ aŭ îndrăsnit să răpéscă jafurile domnescĭ chiar din mânile iluştrilor prădătorĭ.

Culmea Crinuluĭ, nu este tocmaĭ o culme de munte, ci numaĭ un vêrf de muscel, însă acel vêrf este apĕrat parte de o mulţime de prăpăstiĭ şi de potecĭ alunecóse, parte de torente repeḑĭ şi spumegóse, parte de bolovanĭ de stâncĭ şi de trunchiurĭ de copacĭ aruncaţĭ în cale, şi parte de-o pădure virgină bĕtrână ca şi muscelul pe care crescuse. Arboriĭ acesteĭ speluncĭ întunecóse d'o grosime nepomenită formaŭ din nemĕsuratele lor crăcĭ ce să întêlneaŭ şi sĕ împreunaŭ încolăcindu-sĕ cu crăcile vecine, şi din desele lor frunze, un acoperemînt aşa de des şi aşa de umbros, în cât prin el nu putea pĕtrunde nicĭ rază de sóre nicĭ spic de plóie.

In partea cea maĭ întunecósă a acestuĭ obscur colnic, a doŭa nópte după orgia domnéscă, staŭ rĕsturnaţĭ pe iarbă vr'o 12 inşĭ încunjurând un foc mare, d'asupra căruia sĕ frigea un berbece. Fisionomiile astor indiviḑĭ, în loc d'a fi urîte, bărbóse, crunte, îngrozitóre şi sĕlbatice, cum sunt descrise fisionomiile companionilor luĭ Robert Maker, Fra Diavolo, Pujol etc., eraŭ frumóse, vesele şi pline de vioiciune, ca cum ar fi fost ale unor bravĭ voluntarĭ, carĭ vĕḑênd patria suferindă, aŭ lăsat case, părinţĭ, surorĭ, logodnice, neveste şi copiĭ spre a lua în mânĭ armele ca să gonéscă pe străinul usurpător. Toţĭ aceştĭ indiviḑĭ până acum noŭă necunoscuţĭ eraŭ înalţĭ şi bine făcuţĭ, cu

lungul lor pĕr peptĕnat, cu mustăţile lor (marĭ saŭ micĭ după etate), bine îngrijite, cu bărbile lor bine rase şi cu vestmintele lor ţĕrănescĭ simple dar fórte curate. Fie-care dintr'înşiĭ aveaŭ mijlocul încins cu câte un brîŭ roşu, albastru saŭ verde, şi fie-care brîŭ avea înfipt pe lângă cópse câte un cuţit mare şi lat vîrît în teacă şi câte treĭ patru pistóle umplute cu glónţe şi cu cremene la oţele.

Pe lângă aste arme, sĕ maĭ zărea câte o puşcă mare cu câte doŭĕ ţevĭ rĕḑămată de arborul ce era maĭ aprópe de stăpânul eĭ şi câte o dolofană de ghiógă sciĭ tocmaĭ bună de dat la mir. Aceştĭ indiviḑĭ era o parte din ceata luĭ Miu Haĭducul.

În minutul când am întrodus pe lector în tabĕra lor, căpitanul lipsea, prin urmare dênşiĭ vorbiaŭ maĭ cu multă libertate şi maĭ cu lesnire îşĭ deschideaŭ băerile inimilor lor. Să-ĭ ascultăm:

— Gras berbec avem pe foc astă nópte, măĭ vere Ghinea! ḑise unul din haĭducĭ înţepând cu vêrful cuţituluĭ sĕŭ pelea cea rumenă a friptureĭ, ce sĕ învêrtea pe cărbunĭ; par'că ar fi fost însăşĭ căpitanul pe la stâne. Cum s'a întêmplat d'aŭ fost ciobaniĭ astă seară maĭ darnicĭ ca altă dată?

— Eĭ, eĭ! rĕspunse Ghinea, rĕsucindu-şĭ mustaţa şi arătându-şĭ dinţiĭ ca cum ar fi vrut să surîḑă, cerbicia şi sgârcenia sĕ maĭ încovóie şi ele câte-odată înaintea nevoi.

— Cum? obĭectară haĭduciĭ rîḑênd, ăst grăsu[illegible]?

— Era păstrat de bacĭul cel mare pe[illegible] sĕmênţă.

— Şi tu l'aĭ cĭordit? replică cel ce fă[illegible] prima întrebare.

— Omul hotărăsce dar Dumneḑeŭ împlinesce.

— Ce spuĭ? l'aĭ făcut puĭ de gĭol? întrebà al doilea haĭduc.

— Ba nu l'am luat pe sub ipingea, cu tóte beheiturile luĭ, l'am junghiat, l'am spintecat şi după ce l'am cusut la loc cu pele cu tot, l'am tras într'astă frigare de corn.

— Şi.... l'aĭ pus să sĕ frigă; dar căpitanul ce va ḑice?

— Va mânca, îşĭ va linge degetile, va lăuda dărnicia bunilor luĭ mocanĭ şi va suge o duşcă de vinişor.

— Dar dacă va afla c'a mâncat lucru de furat?

— Sĕ va gândi că nu i-sĕ întêmplă acum pentru întêia dată şi va tăcea. La dracu n'o fi până într'atât nebun căpitanul să pue în lucrare pedeapsa cu care ne-a îngrozit; nu sĕ crapă aşa lesne capul unuĭ voinic ca mine când el sĕ află între fraţĭ ca voĭ. Şi pentru ce ar face-o? Pentru că am luat aceea ce era să mi-sĕ dea? Nu avem şi noĭ dreptul d'a pune la glóbă din când în când câte niţel pe ăştĭ nenumĕraţĭ mocanĭ, care s'aŭ adunat ca spusa în jurul nostru spre a fi scăpaţĭ, prin gróza numeluĭ nostru, de globirile greceştĭ şi împĕrătescĭ?

— Aşa este, are dreptate Ghinea, rĕspunse haĭduciĭ în cor.

— Să cam trece şi căpitanul nostru cu poruncile luĭ câte-odată, ḑise un haĭduc ce sĕ numia Zorilă; parc'ar vrea să ne facă uşe de biserică! Dacă am fi avut gust noĭ de una ca asta am fi apucat calea mănăstireĭ spre a ne afunda în le-nevă viaţă călugărescă, iar nu ne-am fi pus să în-[illegible]ăm atâtea trude, atâtea lipse şi atâtea primejdiĭ.

— Negreşit; afirmă în cor ciata.

— Înţeleg, adăogà un alt haĭduc numit Ghiorlanul, înţeleg să ne opréscă d'a jefui la drumul mare pe ţĕran şi pe tîrgoveţul Român, care abia îşĭ scapă pielea de lăcomia grecească; ce să dicĭ sunt fraţiĭ noştri, să le credem şi să-ĭ ajutăm dacă nu putem să-i scăpăm de ordia streină; dar să ne opréscă d'a ne îndulcĭ de grăsuniĭ stânelor vecine, dintre care ceĭ maĭ mulţĭ nu sunt nicĭ Românĭ nicĭ creştinĭ, ci nisce procleţĭ de Sĕcuĭ; saŭ d'a ne împărtăşi de bogatele jafurĭ ce am dobêndi dela falniciĭ boerĭ, carĭ aŭ atâţa banĭ cât pĕr avem noĭ în cap, fiind-că aceştia sunt Românĭ, nu-mĭ vine la socotélă. Dacă sunt Românĭ de ce cu starea şi regulele ce aŭ nu scapă pe fraţiĭ lor opincarĭ de nevoile ce-ĭ apasă? pentru ce suferă pe Greciĭ? pentru ce nu vine icea la noĭ şi nu ne dice: „Fraţilor, noĭ avem inimă şi banĭ, voĭ aveţĭ inimă şi curaj; să ne armăm cu toţiĭ, să facem să sĕ cutremure munţiĭ de sunetele buciumuluĭ vitejiĭ, să chiemăm sub arme pe toţĭ ceĭ ce sufer din partea Grecilor, spre a scăpa ţéra de streinĭ, şi apoĭ să trăim în pace, bogat cu sărac d'o potrivă, fără a ne împila şi fără a ne nedreptăţĭ unul pe altul?“ Ce diceţĭ, fraţilor?

— Aşa ar trebui, rĕspunse un alt haĭduc, însă nu fac aşa; boeriĭ sufere pe Grecĭ; boeriĭ s'aŭ grecit; să rabde dar şi boeriĭ ca şi Greciĭ tot ce le va veni dela aceia, ce vor să fie şi să rĕmâie Românĭ.

— Astea şi d'aldeastea să spunem căpitanuluĭ când va veni de unde e, şi pe urmă fiţĭ sigurĭ că nu vom fi opriţĭ d'a da busna pe la ale belşugurĭ boerescĭ.

Ast svat fù dat ceteĭ de cel maĭ bĕtrân dintre eĭ, de ceauşul lor Mirilă Vulpea, vĕrul luĭ Miu.

— Aşa, aşa, să-ĭ spunem, strigà ceata punînd mâna pe arme.

— Să-l spunem să ne lase a jefui pe ciocoĭ, strigà Ghiorlanul.

— Să ne lase a fi haĭducĭ, iar nu călugărĭ, vociferà Zorilă.

— Să ne lase a mânca mieiĭ şi berbeciĭ cĭobanilor, sbierà Ghinea.

— Să ne lase a da cu praştia prin fetele şi nevestele megiaşilor, ţipà cel maĭ june dintre hoţĭ care sĕ numia Niţu Mustăţea, fiind-că n'avea nicĭ un fir de pĕr pe buză.

— Să facem tot ce vrem, tot ce trebue să facă un adevĕrat hoţ, un adevĕrat voinic de codru, urlà în cor ceata haĭducilor care sĕ sculase în picióre şi sĕ agita ca şi liniştita apă a unuĭ eleşteŭ când e bătută de vênturĭ tempestóse.

— Aşa, fraţilor, să facem, rĕspunse un alt haĭduc ce sĕ zări printre arborĭ intrând în cercul de lumină al foculuĭ, să facem totd'auna ce am făcut eŭ acum.

— Ce aĭ făcut? ce aĭ acolo? strigară confraţiĭ luĭ încunjurându-l, ce aĭ în aceĭ dăsagĭ?

— Vedeţĭ, ascultaţi-mĕ şi apoĭ rîdeţĭ. Iată pastramă, pesce sărat şi şése lumînărĭ de sĕŭ în o desagă; iată şi o pereche de imineĭ, una de pantofĭ vechĭ şi un mănunchĭŭ de lumînărĭ de céră în cealaltă, ba maĭ e ceva în fundul saculuĭ; o salbă de parale şi irmilicĭ de aur.

— Ce maĭ hoţie, strigară hoţiĭ cu desgust.

— Curată borfăşerie, obiectà Ghinea.

— Ḑiceţĭ maĭ bine potlogărie de rênd, replică Ghiorlanul strîmbând din nas.

— Sciĭ tu, măĭ Frunză, ḑise Zorilă uitându-sĕ crunt la camaradul sĕŭ, că purtarea ta necinstesce,

neînjosesce pe noĭ ăştia care ne rĕsboim cu arnăuţiĭ domnescĭ spre a ajuta pe ceĭ săracĭ? Să jefuescĭ tu un sĕrman opincar, care nu are decât pastramă şi pantofĭ în desagă; ce neomenie!

— Ḑi maĭ bine murdărie ruşinósă! esclamà micul Mustăţea.

— Nu escĭ vrednic de noĭ; strigară haĭduciĭ.

— Ho, ho! rĕspunse cu o voce detunătóre Frunză, aţĭ vĕḑut ce v'am arĕtat; ascultaţĭ acum să vĕ spun şi ce aveam de gând să vĕ povestesc, iar nu sbieraţĭ ca nisce îndrăciţĭ. Luarea ăstor dăsagĭ este o curată glumă pe care mâne diminéţă am s'o rĕsplătesc cu o bună sumuliţă de beslicĭ ce am de gând să daŭ împreună cu aste nimicurĭ sêrmanuluĭ dela care le-am luat. Închipuiţi-vĕ că veniam spre culme suind în pace potecile; luna lumina frumos pe cer şi eŭ mergênd loviam cu ciomagul pietricelele ce întêlniam în cale; la o rĕspântie vĕd o umbră neagră mişcându-sĕ ca cum s'ar furişa; eŭ întêiŭ am creḑut că e un lup şi am scos un chiuit de voĭnic, dar pe urmă înţelegênd că era umbră de om, am alergat spre acea parte şi am strigat: „Cine e? staĭ că daŭ.“ Mĭ-era teamă de vr'un spion. Ajungênd la desişul unde zărisem umbra, am vĕḑut aste desage alăturĭ cu o fiinţă omenéscă rĕsturnată la pămênt care tremura ca varga. Vĕḑênd acea fiinţă căḑută jos că nu e îmbrăcată în haine ţĕrănescĭ, am lăsat'o loculuĭ îngrozind'o cu vêrful cuţituluĭ meŭ şi am lăsat desagele creḑênd c'am pus mâna pe vr'o mană mare. Vedeţĭ ce ispravă am găsit.

După astă esplicare hoţiĭ împĕcaţĭ în amorul lor propriŭ, rîse puţin de isprava camaraduluĭ lor şi apoĭ sĕ întinse din noŭ pe iarbă ca să ocoléscă focul.

Abia sĕ aşedară si iară sĕ sculară îndată ce audiră în depărtare un grósnic fluerat. Ast fluer goni somnul din ochiĭ multora si puse armele în mânile tuturor; al doilea fluer îĭ liniscirǎ.

— E căpitanul, dise fie-care din eĭ reaşezându-sĕ.

După câte-va minute vêrful muscelului sĕ umplù de lume, căpitan Miu venise cu maĭ bine de 20 de camaradĭ, fie-care încărcat cu câte o sarcină grea ce purta în spinare înfăşurată în câte o legătură.

— Ceauş Mirilă, dise Miu, ia astea şi aşézǎ-le în magazie până la împărţélă.

— Să punem masa căpitane? întrebà Ghinea cu timiditate.

— Pune-o, rĕspunse căpitanul cu flegmă.

— Mi-sĕ pare căpitane, dise Gherlanu jucându-sĕ cu mânerul unuĭ cuţit, că astă nópte a fost mănósă.

— Ca si uuuia din voĭ, rĕspunse căpitanul cu asprime. Să jefuiască un biet sărac! un cersitor, care după ce s'a milogit cum a putut până a căpĕtat o bucată de pastramă si o pereche de iminei, a avut parte să cadă în mânile unuia din haĭducii luĭ Miu! Frumósă ceată maĭ are si căpitan Miu! de ispravă ómenĭ sunt aceia care haĭducesc sub dênsul. Cine a fost acel neomenos?

— A aflat procletul! murmurà Frunză înfiorându-sĕ; m'am topit, spiriduşul draculuĭ! Mĕ iartă, căpitane, dise apoĭ cu voce tare, eŭ am şeguit cu acel sĕrman om si el a luat lucrurile ca de bună seamă; nu sunt eŭ ci el a fost de vină că s'a înfricoşat aşa de mult. Mĕ jur însă, căpitane, că am voit să-mĭ îndreptez greşeala; mâne eram să mĕ întorc în vale; întrébă şi pe tovarăşiĭ meĭ.

— Destul, aĭ călcat legile ce domnesc în ăst codru, trebue să-ţĭ iaĭ pedeapsa. Descalţă-te.

— Căpitane, iartă-mĕ murmurà Frunză.

— Nu crîcni.

— Căpitane, nu mĕ înjosi, strigà hoţul holbind ochiĭ.

— Iartă-l căpitane, strigară haĭduciĭ în cor.

— Nu e tréba vóstră a vĕ amesteca în drepturile mele; căraţi-vĕ d'aci, mergeţĭ de mâncaţĭ.

— Căpitane, strigară îndârjiţĭ haĭduciĭ, puind mâna pe pistóle; iartă pe Frunză saŭ de nu vaĭ de tine!

Mişcarea ce făcură aceştĭ sĕlbaticĭ fiĭ aĭ munteluĭ nedeprinşĭ cu frîul legilor, ar fi îngrozit pe omul cel maĭ curajios; pe Miu însă nu-l desconcentrà.

— V'aţĭ rĕsvrătit, strigà el, vreţĭ să mĕ omorîţĭ? omorîţi-mĕ dar, adăogà desfăcêndu-şĭ cămaşa la pept. Descărcaţi-vĕ armele; ce staţĭ? nu e greŭ de omorît un singur om când sĕ află între 40 de ucigaşĭ; vĕ codiţĭ, fricoşilor? Nicĭ unul nu este vrednic d'a fi căpitan în locul meŭ! un căpitan de haĭducĭ nu trebue să scie ce este frica de mórte.

— Ertare, căpitane, értă-ne murmurară hoţiĭ ruşinaţĭ şi îmblânḑiţĭ ca nisce mieĭ.

— Daţi-mĭ pedeapsa de care sunt vrednic, zise Frunză desculţându-sĕ.

— Du-te de înapoiază ce aĭ luat şi dă 100 de leĭ din partea mea săraculuĭ, care plânge colo în vale asceptând dreptatea mea; dar păḑesce-te d'aĭ face vre-un rĕŭ, căcĭ Miu nu iartă de doŭĕ orĭ.

— Îĭ voiŭ da 500 de leĭ dela mine, căpitane, numaĭ să nu fi supĕrat, zise Frunză puiind o pungă în desagĭ şi croind'o spre vale cu desagiĭ la spinare.

— Loviți-mě, adăogă desfăcêndu-șĭ cămașa la piept, nu este greŭ de omorît un om, când sĕ află între 40 de ucigașĭ. (pag. 30).

— Voĭŭ uita tot când v'aţĭ jura că nu veţĭ maĭ face una ca asta.

— Jurăm, strigară haĭduciĭ în cor.

— Eĭ băeţĭ, băeţĭ! adăogà căpitanul aşezându-sĕ pe un buştean; cât de uşureĭ sunteţĭ voĭ la minte şi cu câtă nepăsare vĕ rîdeţĭ de numele vostru de haĭducĭ, nume de care ar trebui să vĕ mândriţĭ, înfrumseţându-l cu fapte măreţe iar nu înegrindu-l cu asemenea mârşeviĭ! Sciţĭ voĭ proştilor ce suntem noĭ, ce e haĭducul? Haĭducul nu este hoţ, nu este tâlhar care omóră şi jefuesce spre a aduna comorĭ; haĭducul este un soldat care pe căĭ bune saŭ rele, cum găsesce la îndemână, prin mijlóce legiuite, saŭ nelegiuite, cum póte, merge să sdrobéscă pe străiniĭ ceĭ fără de lege care aŭ cotropit moşia lor şi sĕ sîrguesce ca să stârpească sĕmênţa tuturor duşmanilor neamuluĭ Românesc. El este apĕrătorul celor dreptĭ împotriva celor nedreptĭ, al celor împilaţĭ împotriva împilătorilor; el ia cu o mână dela veneticiĭ îmbogăţiţĭ prin hrăpirĭ ca să întórcă săraculuĭ o parte din ce i-s'a hrăpit. Toţĭ haĭduciĭ câţĭ aŭ fost n'aŭ jefuit pentru sine, ci aŭ luat numaĭ ca să dea înapoĭ celor jefuiţĭ şi apăsaţĭ. Dela Bujor şi Pădureanu cariĭ aŭ globit pe străinĭ cu milióne, n'aŭ rĕmas pentru moştenitorĭ nicĭ 50 de pungĭ de banĭ, însă mulţĭ ţĕranĭ aŭ fost scăpaţĭ de fómete, multe fete înzestrate, mulţĭ însurăţeĭ făcuţĭ cu car şi boĭ, mulţĭ nenorociţĭ apĕraţĭ de sărăcie şi multe vĕduve mântuite de lipsă. Rĕĭ aŭ fost, rĕŭ aŭ făcut, judece-ĭ Dumneḑeŭ; ţéra însă e datóre să le rĕmâie recunoscĕtóre, fiindcă numaĭ eĭ aŭ ţinut vie, sănătósă şi nesecată sĕmênţa vitejieĭ străbune, şi numaĭ eĭ o va ţiné astfel până ce un ales binecuvêntat al luĭ Dumneḑeŭ va veni

spre a buciuma prin munţĭ şi prin văĭ cântecul de deşteptare, şi după ce va aduna în jurul steagululuĭ Românesc pe toţĭ Româniĭ din tóte unghiurile, va merge însoţit de tótă ţéra, ca să redobêndéscă cu arma în mână vechile drepturĭ strămoşescĭ. Iată ce e haĭducul, iată care e datoria luĭ, iată ce e fala luĭ; cine din voĭŭ nu va maĭ vrea să fie haĭduc, apĕrător în astfel de chip al străvechilor nóstre drepturĭ, scólă-sĕ, plece cu tot ce a strâns până acum şi mânia mea nu-l va urma.

— Căpitane, strigară haĭduciĭ miscaţĭ, haĭducĭ suntem, haĭducĭ voim să fim, haĭducĭ vrem să murim; să trăiască haĭduciĭ.

— Eĭ, vedĭ asa vĕ voĭŭ: Românĭ verdĭ şi cu inimă dreaptă şi bărbată, rĕspunse Miu strângênd mânile celor maĭ aprópe de el, şi aşa ar trebui să fie toţĭ fraţiĭ voştri ca să ne scăpăm de Grecĭ.

— Căpitane, audit'aĭ? dise Gruia, pădurea a urlat de sunetul unuĭ fluerat venit din depărtare.

— Încă unul, adăogà alt haĭduc numit Florea Corbeanu, încă unul audiiŭ.

— Al treilea fluerat! replicà Ghiorlanu.

— Le-am audit pe câte trele rĕspunse Miu; cine să fie? ce prietin de-aprópe ne sosesce?

— O fi Neagu? dise Mirilă.

— Nu e numaĭ el, ci sunt şi eŭ, rĕspunse o voce femeiască la spatele lor.

— Flórea! soru-mea! strigà căpitanul îmbrăţişându-o cu dragoste nespusă pe noŭa venită.

— Lelea Flórea! Florica neichiĭ! Florica moşuluĭ! esclamară haĭduciĭ după starea etăţiĭ fiecăruia, încunjurând pe sora căpitanuluĭ.

— Da eu, fraţiĭ meĭ, rĕspunse Flórea cu o voce obosită, ea şi fratele vostru Neagu.

— Bine aĭ venit frate, bine aĭ venit vericule, adăogară haĭduciĭ năpădind pe Neagu.

— Bine v'am găsit, rĕspunse acesta apĕrându-sĕ, dar până una alta daţi-mĭ pace că mĕ năbuşiţĭ.

— Ce vênt te-a abătut, soro, pe la noĭ? întrebà căpitanul.

— Vênt rĕŭ, vênt de crivĕţ, rĕspunse Flórea cu întristare; însă până să vĕ spun pricina, lăsaţi-mĕ puţin să rĕsuflu şi să mĕ odihnesc.

— Óre Ştefan?.....

— Da.... el.

— A îndrăsnit să te lase?

— Nu, ci voesce să te pierḑă pe tine; grăbesce frate de ia mĕsurĭ, că acum este pe cale d'a veni aci să te pedepséscă pentru îndoita răpire a hasnaleĭ domnescĭ şi a zahereleĭ împĕrătescĭ ce aĭ săvêrşit maĭ în aceiaşĭ ḑi.

— Vine să mĕ smulgă din culcuşul meŭ? rĕspunse Miu rîḑênd cu dispreţ; anevoe să smulge ursul din visuina sa.

— E însoţit de o ceată numĕrósă, o oştire întrégă, şi cum mi-sĕ pare, de fiinţe vêndute care cunosc potecile.

— Mulţumită ţie, dragă soră, eĭ aci nu vor găsi decât numaĭ peirea lor.

— Miule, strigă soră-sa înfiorându-sĕ, óre vreĭ să perḑĭ pe Ştefan? Veĭ fi perḑĕtorul suroreĭ tale.

— Nu te teme, dragă soro, rĕspunse căpitanul, voiŭ numaĭ să-ĭ arĕt Măriei Sale cine este Miu. Strângeţĭ tot ce aveţĭ aicĭ fraţilor, adăogă adresându-sĕ către camaraḑiĭ luĭ, şi fuga sus în culmea Vulturuluĭ, acolo veţĭ primi poruncĭ de maĭ departe urmare.

După ce sĕ schimbară maĭ multe fluerăturĭ

modulate începură să sĕ strîngă tóte armele, uneltele şi catrafusele de prin bunget şi într'o clipă haĭducii luĭ Miu periră din culmea Crinuluĭ ca nisce năluce.

V.

Pisica în cursa şórecelui.

Miedul nopţiĭ este ora în care tótă natura reclamă liniscea şi repaosul, în care chiar rîurile, torentele şi cascadele sĕ silesc a schimba voiosul lor sgomot într'un murmur dulce şi şoptitor, pentru ca cu apĕrarea aurorii, viaţa să pară că sĕ deşteaptă maĭ animată, maĭ sprintenă. În acea oră solemnă pasĕrele nu maĭ cânt, animalele nu maĭ strig şi chiar fiarele prădătóre sĕ retrag în culcuşurile lor pentru a lăsa pămêntul să sĕ repause în mijlocul uneĭ tăcerĭ odihnitóre. Numaĭ suflarea vênturilor şi adierea zefirilor întrerup în acea oră universalul silenţiŭ, pentru ca să-l facă să devie şi maĭ imposant; aceste sunete nu sunt alt decât cântecul duios cu care muma îşĭ adórme copiĭ sĕĭ.

De acest dar etern avea drept să sĕ bucure şi munţiĭ din vecinătatea culmeĭ Vulturuluĭ în nóptea a căreĭ seară descriserăm maĭ sus, Miu însă nu voi astfel, şi voinţeĭ sale sĕ supuse însăşĭ natura. Înainte d'a spune cum ast redutabil haĭduc sĕ rĕsboia chiar cu legile fireĭ, permite-mĭ, indulgente lector, a descrie ce fel era acea culme cu nume aşa de falnic; culmea Vulturuluĭ.

România seamĕnă cu un gigantic amfiteatru; câmpul de luptă este întinsa vale a Dunăreĭ, şi locurile spectatorilor sunt munţiĭ Carpaţĭ. Nimic nu sĕ póte asemăna cu locurile reservate pentru spectatoriĭ dintr'un teatru saŭ circ ca munţiĭ ţĕreĭ

nostre; maĭ întêiŭ d'asupra câmpiilor vin dealurile şi potgoriele de viĭ, ele formézā primele galeriĭ; după dênsele, d'asupra lor, urmézā muscelele tapetate cu bogate fâneţe şi obscure pădurĭ; pe urmă d'asupra acestora, sĕ înalţă şirurile munţilor înverḑite de fagiĭ ceĭ înalţĭ şi bradiĭ ceĭ totd'auna înfrunḑiţĭ, şi d'asupra tuturor vin crestele cele albe şi ascuţite, acele culme care'şĭ scaldă pleşuvele lor vêrfurĭ în aburiĭ norilor. Din acéstă înălţime, precum şi după celelalte care sunt în josul eĭ, superba natură sĕ uită cu mândrie la fiĭ sĕĭ care jos, pe arena cea mare a câmpiilor, sĕ luptă cu barbarismul, sclăvia şi ignoranţa, pentru a face să triumfe civilisaţiunea, munca şi lumina.

Culmea Vulturuluĭ este una din cele maĭ înalte cime ale Carpaţilor; maĭ multe vêrfurĭ îĭ formează creasta şi maĭ multe povêrniturĭ, dealurĭ şi şghiaburĭ îĭ formează basa; pe una din înălţimile sale inferióre care îşĭ ridică fruntea drept sub pleşuva burtă a gigantuluĭ; omul nu sĕ póte sui decât trecênd sucitele şi periculósele potecĭ ce brăsdézā întunecósa inimă a culmeĭ Crinuluĭ. Bradiĭ ceĭ maĭ înalţĭ, fagiĭ ceĭ maĭ frunzoşĭ, obstacolele cele maĭ variate ascund de privirile curioşilor aceste cărărĭ misterióse. Vêrful asteĭ cóste sĕ numesce bungetul Şoĭmuluĭ. Acolo sĕ retrăgea Miu şi aĭ sĕĭ când asilul Crinuluĭ devenia primejdios; iar când pericolul era şi maĭ eminent, atuncĭ sĕ urca agăţându-sĕ ca caprele sĕlbatice sărind din piatră în piatră până pe creasta Vul[illegible] unde nu sĕ maĭ temea de nicĭ o putere om[illegible]

Miu întêia dată dăduse ordin să sĕ su[illegible] în culme, însă când sĕ vĕḑù pe povîrnitu[illegible] schimbă ideia, trimise sus numaĭ patru din ceĭ tinerĭ cu instrucţiunĭ particulare, iar el cu aĭ sĕĭ,

sĕ opri în pădurea după cóstă ca să pue în lucrare planul ce concepuse suindu-sĕ.

— Să-mĭ rĕsturnaţĭ la pămênt vr'o patru-ḑecĭ din copaciĭ ceĭ maĭ groşĭ, ḑise el haĭducilor sĕĭ; să-mĭ tăiaţĭ cu ferĕstrĕul rădĕcina la toţĭ fagiĭ ce vor cădea pe linia din dreptul Vêrfuluĭ pârlit de sus pănă la povârnitura d'asupra culmeĭ Şoĭmuluĭ, să lăsaţĭ la fie-care copaciŭ netăiat atâta lemn cât póte să ţie în picĭóre copaciul, să-mĭ desrădĕcinaţĭ vre-o 50 de bolovanĭ de piatră şi să-ĭ aşeḑaţĭ pe astă creastă spre a fi gata a-ĭ rostogoli în jos când vĕ voiŭ porunci; să aşeḑaţĭ apoĭ buşteniĭ rĕsturnaţĭ în dreptul copacilor ce veţĭ reteza cu ferĕstrĕul, şi după aceea să staţĭ loculuĭ ca să aşteptaţĭ nouĭ poruncĭ.

— Pănă când să fie gata, căpitane? întrebà Florea luând sĕcurea în mână.

— Pănă la ivitul zorilor. La lucru copiĭ.

După ast ordin urmà un sgomot maĭ variat, maĭ confus şi maĭ rĕsunător decât acela ce pricinuesc diavoliĭ când serbează infernalul lor sabat. Atuncĭ ecoul care adormise legănat pe aripile zefirilor, ascultând dulcele murmur al unuĭ isvoraş din vecinătate, sĕ deşteptà tresărind şi începù să geamă dureros, precum gemiaŭ stâncile, care sĕ deslipeaŭ de sînul părinteluĭ lor spre a sĕ transporta în loc străin, precum gemeaŭ arboriĭ care sĕ despărţiaŭ cu jale de tulpina lor ca să móră pe locul ce ramurile lor magnefice umbrise de secole, şi precum gemea chiar natura întrégă, care plângea cu jale auḑind cum sunetul topórelor şi rănţăiturile ferĕstraelor goneaŭ din juru'ĭ pacĭnicul repaos. Era grandios şi înfiorător spectacolul acesteĭ scene luminate de faclele lucrătorilor, era grandios şi înfiorător sunetele ce ecoul transmitea

de repețite orĭ din munte în munte, era grandios și înfiorător sgomotul ce producea zopoitul bolovanilor și trosnitul copacilor, era grandios și înfiorător țipĕtul de gróză al pasĕrilor ce fugea din culcușul ce li-sĕ dărîma împreună cu arboriĭ de care era agățat; dar maĭ grandios și maĭ înfiorător era acel om atât de mic în talie, care privind cu nepăsare la destrucțiunea și gemetele putemiceĭ naturĭ, scotea din slabele sale mânĭ opere de ruină așa de marĭ!....

Când sĕ lumină de ḑiŭă și natura îșĭ reluà aspectul sĕŭ de sgomot și activitate, muscelele Șoĭmuluĭ, ca prin farmec, reîntrară într'o tăcere mormêntală. Într'acest timp Vodă și boeriĭ sĕĭ desbătațĭ și reînviorațĭ sĕ strîngeaŭ la palat. Partea cea maĭ mare din eĭ uĭtase ce vorbise nóptea trecută; Vodă însă nu. Luĭ îĭ sta cuĭŭ în inimă acele pungĭ de banĭ și acele provizíĭ bogate pe care îĭ le răpise tâlharul, și era prea grabnic d'a pedepsi cu o oră maĭ curênd pe acel insolent bandit, care îndrăsnise să-l jefuiască pe el, care dăduse atâțĭa banĭ la Stambul spre a jefui legal pe toțĭ. Boeriĭ însă maĭ bunĭ la inimă, după ce li-sĕ aduse aminte începură să sĕ codéscă, să pretexteze că dênșiĭ ar fi bunĭ creștinĭ și cu frica luĭ Dumneḑeŭ, pe care legea nu-ĭ iartă să facă rĕŭ; adevĕrul era că eĭ sĕ temeaŭ fórte de a cădea în urgia grózniculuĭ haĭduc; însă îndĕrătnicia lor o înfrânse Vodă numaĭ cu aceste cuvinte:

— Dacă vom lăsa nepedepsițĭ pe aceștĭ tâlharĭ, eĭ vor urma d'a ne răpi dăjdiile ce vom aduna și orĭ-ce veniturĭ, care sĕ cuvine Domnieĭ nóstre; atuncĭ de unde vĕ vețĭ înmulți voĭ averile? de unde vețĭ cheltui pentru petrecerĭ? cu ce vețĭ ține ighemoniconul vostru și pe al meŭ?

Nu vĕ rușine să ajungețĭ voĭ și cu voĭ și eŭ, săracĭ lipițĭ pămêntuluĭ, calicĭ ca nisce cerșitorĭ și goĭ ca nisce orbețĭ, de rîs fiind boerilor pămêntenĭ, têrgoveților și chĭar opincarilor?

— Departe de noĭ una ca asta, strigară boeriĭ scoțêndu-șĭ din teacă junghiurile ce purtaŭ la brîŭ; mórte jefuitoruluĭ, mórte luĭ Miu.

— Bravo, așa vĕ voiŭ, ḑise Vodă coborîndu-sĕ după treptele tronuluĭ; să tragă caiĭ la scară, chĭar astă séră vom pleca.

— Ura, să trăiască M. S., mórte luĭ Miu, strigară boeriĭ aruncând cușmele și fesurile în sus.

— M. Ta, M. Ta, veste bună; strigà Stavracoglu intrând, v'am adus un giuvaer, care o să ne fie de mult ajutor.

— Ce e? Ce o fi? întrebà boeriĭ între sine.

— Iată, M. Ta, adăogà Spătarul, arătând un mocan sĕciŭ cu figura urîtă și nespălată pe care-l ținea de mână și-l tîra după sine, acesta este un om care póte să ne ducă în cuĭbul luĭ Miu.

În nóptea aceleĭ ḑile sgomotul curțiĭ din Bucureștĭ sĕ transportase de acolo într'o dumbravă verde și frumósă dintre capitală și Tîrgoviște; acolo conăcise M. Sa ca să cineze și să dórmă cu curteniĭ și suita sa. În séra ḑileĭ d'a doŭa sgomotul acesteĭ curțĭ tapagióse trecuse Tîrgoviștea și sĕ înșiruise pe potecile ce duce la muscelul cu pricina. Îndată ce ajunse sub dênsul, ca prin farmec acel sgomot încetà, gurile bavarde tăcură, lăudăroșiĭ amuțiră, caiĭ conteniră d'a juca și tecele spadelor d'a suna; cal și călăreț într'o profundă tăcere mergeaŭ liniscițĭ după acela ce le servea de călăusă. Eroiĭ noștri spunea șoptind că astă subită transformare era dictată de prudența ce le inspira scopul d'a prinde șóreciĭ în cursă: adevĕrul însă era că frica produsese astă minune.

În deşert fură luate tóte precauţiunile, în deşert sĕ împărţiră cavalerii grupe grupe ca la o bătălie şi pedeştrii ocupară tóte potecile ce li-sĕ indicase de călăuză, în deşert împrumutară uşurimea pasuluĭ căprióreĭ când suiră cărările; în deşert tótă bătaia de cap şi tótă ostenéla, pentru că, când sĕ suiră d'asupra culmeĭ Crinuluĭ pe potecuţa arĕtată de mocan, căcĭ pe culme nu găsiră nimic alt decât urme de foc şi óse aruncate pe iarbă. Vĕḑênd asemenea lucru neaşteptat, mocanul şi alţĭ şése companionĭ aĭ sĕĭ pe care-ĭ luase din vale, fluerară, boeriĭ înjurară, şi Vodă!... o! M. Sa era făcut foc.

— Am să vĕ fac bucăţĭ, strigà el adresându-sĕ cătră mocaniĭ ce o sfeclise; voĭ m'aţĭ amăgit, sunteţĭ din blĕstămata luĭ ceată, am să vĕ frig de viĭ.

— Nu veĭ fi drept, Ştefan Vodă, rĕspunse o voce de d'asupra capuluĭ sĕŭ, dintre arboriĭ, ce acopereaŭ înalta cóstă a munteluĭ celuĭ mare; aceştĭ ómenĭ sunt nisce adevĕraţĭ vênḑĕtorĭ care aŭ fost nemulţumiţĭ de bunătatea mea; eĭ v'aŭ adus aci la locul ce aĭ dorit; iată-mĕ, iată Miu; vênḑĕtoriĭ cată acum să-şĭ priméscă rĕsplătirea pentru binele ce v'a făcut.

După aste cuvinte urmă o salvă de puscĭ şi după risipirea fumuluĭ boeriĭ vĕḑură lungiţĭ morţĭ la pămênt pe ceĭ şépte mocanĭ şi doĭ din aĭ lor. Asta-ĭ îngrozi.

— Alergaţĭ copiĭ, suiţi-vĕ după eĭ, omorîţĭ fără milă, strigà Vodă, scoţênd hangerul.

— Pe unde să ne suim M. Ta? rĕspunse un din boerĭ; avem dinainte-ne un zid pe care fiin omenéscă nu-l póte sui.

— Pe unde veţĭ sci, rĕspunse Ştefan afară din sine, numaĭ să mi-l aduceţĭ viŭ saŭ mort.

— Nu te firosi, Ştefane, rĕspunse aceiaşĭ voce; eştĭ în mâna mea, tu şi ómeniĭ tĕĭ; pisica a cădut în cursa şórecelui; nu eştĭ norocos la isbênde. Nu este dat tuturor, maĭ ales celor ca tine, a câştiga biruinţe pe câmpul lupteĭ; încetaţĭ d'a cerca prin sîlă să mĕ supĕraţĭ că nu veţĭ isbuti cu nimic, suntem maĭ sus decât póte bate puscile vóstre. Dacă voiţĭ să ne despărţim cu bine şi prietinĭ, vino sus la mine, tu şi unul din aĭ tĕĭ, ca să ne înţelegem, iar de nu vreaĭ, teme-te că sunt puternic aicĭ ca şi un Dumnedeŭ în cer, pot să vĕ şi trăsnesc, pot să vĕ şi şterg după faţa aceluĭ muscel.

— Audiţĭ acele afronturĭ îngrozitóre, boerĭ şi nu vĕ mişcaţĭ? strigà Cehan esasperat; nu e sânge în vinele vóstre şi ruşine în sufletul vostru? nu apucaţĭ armele vóstre cele nobile ca să pedepsiţĭ pe ceĭ neruşinaţĭ?....

— Mórte lor, strigară boeriĭ descărcându-şĭ armele în desimea arborilor după cóstă.

Acesteĭ provocaţiunĭ, nu urmà un rĕspuns de acelaşĭ soiŭ, ci un simplu fluerat după care urmà un sgomot maĭ tare decât mugetul tunuluĭ şi un fum maĭ des decât un nor. Îndată după acel sgomot şi fum urmà un trăsnet îngrozitor şi după trăsnet un ţipet general: după cóstă să cobora în rotilaţiunĭ gigantice o mulţime de bolovanĭ şi buştenĭ, care surpa arborĭ ce întêmpina în cale, desrădĕcina pietrile înfipte în pământ şi cu tóte împreună alergaŭ, urmate de un nor gros de praf, spre capetele boerilor şi ómenilor lor. La vederea astuĭ catâclism oribil, tótă finţa vie începù să sĕ cutremure şi să apuce fuga care încătrăŭ putea; sinistrul însă nu voi sĕ-şĭ părăséscă prada, ci după ce ajunse pe culmea Crinuluĭ făcù o săritură gigantică şi sĕ năpusti dincolo de dênsa acoperin-

du-ĭ cóstele cu miriade de sfărîmăturĭ. Câțĭ fură ajunșĭ de aceste sfărîmăturĭ cădură la pămênt și lipsițĭ de viață sĕ precipitară spre vale ca și lovitura produsă de eĭ să causeze mórte cuĭva.

— Pace, pace, învoială, strigà Ștefan afară din sine, rĕmâind singur pe culme, și alergând de colo până colo ca să scape de gróznicele lor isbutirĭ; pace, iertare, mĕ supun la învoială, însă încetațĭ.

— Așa te învață, rĕspunse Miu apărând lângă el: statĭ copiĭ; nu maĭ avețĭ vrăjmașĭ ci prietinĭ. Eĭ, M. Ta, ce dicĭ de puterea mea? adăogà haĭducul aședându-sĕ pe un buștean lângă Vodă; așa e că am și eŭ óre-cere urmă de virtute? Ce aĭ vĕdut însă? dacă îmĭ desfășuram tótă puterea, zĕŭ nu rĕmânea ființă vie.

— A maĭ scăpat vre-unul viŭ? murmurà Ștefan tremurând.

— Slavă Domnuluĭ nu s'aŭ omorît toțĭ; a rĕmas încă mulțĭ neucișĭ; putem aduna aci o sumă frumósă de boerĭ d'aĭ Dumitale, cu care să întrăm la învoială, căcĭ să-țĭ spun drept sunt fórte voĭnicĭ la fugă, maĭ iuțĭ decât trăsnetele mele. Să-ĭ chemăm cu tóte acestea. Băețĭ aducețĭ cu cinste câțĭ boerĭ vețĭ găsi în vale; avem nevoe de luminile evghenielor lor.

Ștefan nu maĭ dise nimic, ci sĕ uità la Miu privindu-l de sus până jos cu un fel de grózā și mirare.

VI.

Domnul orașelor și Domnul codrilor.

Aceia ce scăpară de sinistru fură maĭ numĕroșĭ decât spera Vodă; maĭ toțĭ boeriĭ ceĭ iubițĭ, între care și Stavragoglu, fură adușĭ de haĭduciĭ

luĭ Miu înaintea luĭ, fiindcă dênșiĭ ca nisce vitejĭ ce eraŭ, cum audise flueratul cel rĕŭ prevestitor o rupse d'a fuga și scăpase de primejdie. Înfățișându-sĕ înaintea luĭ Miu, boeriĭ cu tóte asigurările redutabiluluĭ căpitan că nu vor păți nimic, tot par'că staŭ pe ghimpĭ și cu inimile sărite într'acest curios loc de deliberațiune și voiaŭ cât maĭ curênd și prin orĭ-ce sacrificiĭ să scape d'acolo. Nicĭ Ștefan nu era maĭ puțin nerăbdător.

— Spune maĭ iute, strigà el luându-șĭ inima în dințĭ, ce aĭ în gând să facĭ cu noĭ? vréĭ să ne perdĭ saŭ să ne vindĭ viața? dă-ne lămurirĭ, care îțĭ este gândul?

— Măria Ta, rĕspunse Miu liniștit, eŭ nu-țĭ voiŭ rĕul precum nicĭ unul din aĭ meĭ, nicĭ M. Tale, nicĭ ómenilor M. Tale; eŭ cu M. Ta n'am de gând să mĕ port cum M. Ta te-aĭ fi purtat cu mine dacă aș fi fost nenorocos d'a cădea în mânile M. Tale; eŭ vĕ voiŭ binele, eŭ voiŭ să vĕ dobêndesc prieteșugul, și d'o vrea Dumnedeŭ să ne și rudim.

— Tâlharule! strigà Ștefan indignat, nu-țĭ bate joc de omul neputincios, căcĭ norocul e ca o rótă.

— M. Ta, rĕspunse hoțul cu sânge rece, asemenea cuvinte ar fi trebuit să sĕ zică luĭ Ștefan Racoviță Vodă, care de patru lunĭ îșĭ bate joc în chipul cel maĭ rușinos de neputința sĕraculuĭ și a vĕduveĭ, iar nu mie, care-țĭ vorbesc ca unuĭ prĭetin și te poftesc lângă mine ca pe-un mosafir; stăĭ jos. M. Ta și lasă-țĭ armele să stea unde le porțĭ; băețĭ da-țĭ armele ce a-țĭ luat dela evghenistiĭ boerĭ, căcĭ voĭŭ să staŭ la sfat putere cu putere adăogà adresându-sĕ cătră aĭ sĕĭ. Acum să-țĭ spuiŭ ce am în inimă.

— Vorbesce, murmură Vodă deconcentrat, aşezându-sě cam cu îndoială pe buşteanul pe care sta Miu.

— Te-aĭ mirat, urmă Miu scoţênd din gură rotile de fum, dintr'un mic ciubucel ce purta în mână drept paloş, te-aĭ mirat când m'aĭ auzit ḑicêndu-ţĭ că avem să ne rudim? pentru ce M. Ta să te mirĭ?

— Cum gândeştĭ c'o să mě rudesc eŭ cu un?.... rěspunse Ştefan gângăind şi făcênd o pausă care să suplinéscă epitetul ce gândea să dea haĭducului.

— Cu un hoţ nu e aşa? îl întrerupse căpitanul. Prea slăvite Dómne, să nu te prinḑă mirare. Ascultă o istorie. Era într'o mahala din Bucurescĭ o fetiţă de 14 anĭ frumósă, fórte frumósă dar cinstită; ea era mângăerea bětrâneţelor uneĭ mume neputinciósă şi mândria unuĭ frate, care nu era iubit maĭ de nimenĭ. Acea fată trăi liniştită în mica sa căsuţă pănă într'o zi, când věḑù doĭ streinĭ trecênd pe la feréstra căměruţeĭ eĭ, cariĭ cum o zăriră la geam stătură în loc ca s'o privéscă. Din aceea zi acea copilă fù răpită cu d'a sila dela sînul maiciĭ sale de bostangiĭ Domnescĭ şi dusă... Dumneḑeŭ scie unde. Sunt ḑece anĭ d'atuncea, era pe tron Constantin Racoviţă fratele M. Tale. Când s'a reivit acea fată nu maĭ era ce era, nu maĭ era o fecióră, nu maĭ era un înger; era o femeie de lume, o ființă maĭ fără de ruşine, un trup fără suflet, un suflet perdut; era ţiitórea frateluĭ luĭ Vodă,..... eare îĭ smulsese din inimă tot ce era frumos şi de cinste şi o îndopase cu tóte relele apucăturĭ: cu beţiĭ, neînfrânărĭ, nepăsare şi desgust. Vederea asteĭ femeĭ perdute omorî pe mamă şi trimise în codru pe frate. Măria Ta, acea

copilă căḑută este ţiitórea M. Tale; iat'o, adăogà, scoţênd pălăria şi lăpĕdând ipingeaŭa unuia din ceĭ ce sta pe lângă el.

De sub acel deghisămênt apărù înaintea luĭ Ştefan ființa cea maĭ puţin aşteptată, iubita luĭ, amanta luĭ, frumósa Flóre pe care acum o ţinea că este pe drumul mănăstireĭ dintr'un lemn. Vĕḑênd'o Vodă scóse un ţipet de spaimă şi împreună cu el toţĭ boeriĭ sĕ trase înapoĭ surprinşĭ.

— Fratele eĭ, urmà Miu, a găsit'o pe drum mergênd nu sciŭ unde, la o mănăstire ca să sĕ róge să i sĕ ierte pĕcatele câte a fost nevoită sĕ facă; el atuncĭ uitând jurămêntul ce făcuse d'a o perde, a adus'o aicĭ pentru a-ĭ face eŭ dreptate. Vĕḑênd că nu e stînsă în ea tótă raza de aplicare spre bine, am jurat a o aduce pe calea cea dreaptă, d'a o da îndĕrăt lumiĭ cum a fost maĭ înainte, adecă, în loc de o fată bună şi cinstită, bună şi cinstită femeie, şi însufleţit de ăst gând, o aduc înaintea înşelătoruluĭ eĭ şi îĭ ḑic: Ştefane Vodă, astă copilă a fost curată ca argintul strecurat şi tu aĭ acoperit'o cu tóte murdăriile; spal'o, curăţ'o şi ia-o de soţie.

— De soţie eŭ? strigà Ştefan tresărind; eŭ un domn cu o fată de rênd! nicĭ-odată.

— Ia-o, saŭ gătesce-te de mórte, strigă haĭducul cu o voce detunătóre.

— Maĭ bine mort decât înjosit.

— Nu te crede înjosit, dómne al oraşelor, cu o asemenea soţie; ea este sora domnuluĭ Codrilor, este sora mea....

— Sora luĭ Miu! murmurà boeriĭ în cor.

— Da boerĭ Dumneavóstră, da, cinstiţĭ ipochimenĭ, este sora mea; aşa e că de acum nu vĕ mai credeţĭ ruşinaţĭ că a-ţĭ ciocnit împreună pa-

harele în ciasurile de beţiĭ şi desfrânare? Veĭ face-o dómna M. Tale, de faţă cu mine, adăogà Miu adresându-sĕ cătră Vodă, saŭ de nu... munţiĭ şi pădurile iar vor începe să sĕ clătéscă spăimêntate de atâtea nelegiuirĭ.

— M. Ta! strigà boeriĭ îngrozițĭ.

— Ce veĭ câştiga dacă-ţĭ veĭ perde zilele? obiectà Stavri.

— Fie-ţĭ milă de copiĭ noştri, replicà un boer în vêrstă.

— Frate, iertare, strigà Flórea căḑênd în genunche la piciórele luĭ Miu, nu-l perde frate, fie-ţĭ milă de tinereţa luĭ, nu-l sili să facă aceia ce nu-l lasă inima. Maĭ bine să trăesc eŭ nenorocită în munţiĭ teĭ, decât el să móră.

— Tacĭ femeie, strigà hoţul îmbrâncind'o puţin cam brutal, tu nu sciĭ ce ḑicĭ, nicĭ ce facĭ.

— Ridică-te Flóreo, ḑise Vodă dându-ĭ mâna şi nu maĭ plânge, căcĭ de azĭ încolo eştĭ femeia mea. Nu amenințările tale Miule, adăogà uĭtându-sĕ cu mândrie în ochiĭ căpitanuluĭ, ci rugăciunea ce ţĭ-a făcut astă copilă m'a îndemnat d'a face ceea ce fac. Boerĭ, vĕ înfăţişez pe dómna vóstră; cum vom ajunge în Bucurescĭ, vom sĕrbători nunta.

— Să trăiască M. Sa Dómna, strigară boeriĭ şi hoţiĭ descoperindu-sĕ.

— Maĭ aĭ acum ceva cu noĭ Miule? zise Vodă luând pe Flórea de mână.

— Ca frate, rĕspunse acesta, numaĭ doŭĕ cuvinte, doŭĕ dorinţe: să faceţĭ nunta chiar astăzĭ, la pólele ăstuĭ munte, în biserica satuluĭ şi să vĕ cununaţĭ de faţă cu mine şi ceata mea.

— Bine, îţĭ voiŭ îndeplini şi astă dorinţă, murmurà Vodă cam cu ciudă; afară de astea maĭ pretindĭ încă ceva?

— Ca frate nu, dragă cumnate, dar ca căpitan al haĭducilor meĭ, am încă multe de ḑis.

— Să le ascult şi pe astea, rĕspunse domnul reaşeḑându-sĕ.

— Iată ce ḑic ómeniĭ meĭ, urmà căpitanul şeḑênd şi el; astă ţéră e a Românilor, Româniĭ trebue s'o şi stăpânéscă, aşa cere dreptatea, dar în fiinţă nu e aşa. Greciĭ puşĭ de Turcĭ aŭ răpit drepturile strămoşescĭ şi ţine tronul ţĕreĭ cu japca, supune ţéra la biruri şi angarale, şi ţéra şi ómeniĭ eĭ nu trag nicĭ un folos; tronul, prin urmare, este stăpânit de o haită de hoţĭ; ce să ḑicĭ? judecată haĭducéscă!.... Noĭ, urméză eĭ a judeca, suntem haĭducĭ, am luat cu topuzul în stăpânire codrurile, munţiĭ şi drumurile cele marĭ, cum Greciĭ aŭ luat tronul ţĕriĭ fără voia eĭ; noĭ, ca şi eĭ, globim şi punem la bir pe cine găsim, în puterea aceleiaşĭ legĭ carĭ îĭ îndreptăţesce pe eĭ d'a globi şi pune la bir: legea celuĭ maĭ tare. Pentru ce dar, dacă suntem d'acelaş soiŭ, adecă confraţĭ, să nu ne bucurăm şi noĭ de ceia ce sĕ bucură eĭ? de dreptul d'a ne face meseria nepedepsiţĭ? de ce să nu fim şi noĭ legiuiţiĭ Domnĭ aĭ codrilor, cum sunt eĭ legiuiţiĭ Domnĭ aĭ oraşelor? Noĭ avem un drept maĭ mare d'a ne bucura de ăst hatîr; noĭ prădăm pe bogat, iar pe sĕrac ajutăm; pentru ce dar să fim noĭ maĭ urgisiţĭ? Veḑĭ M. Ta, că dacă te gândescĭ maĭ departe cam aŭ o fărîmă de dreptate haĭduciĭ meĭ. Prietinesce vorbind, saŭ cum am zice între rude, noĭ şi M. Ta facem aceiaşĭ meserie, suntem tot un soiŭ de haĭducĭ care prin putere răpim munca celor slabĭ şi ne însuşim cu d'a sila dreptul altuia; pentru ce să nu ne ajutăm ca confraţĭ? pentru ce să nu ne apĕrăm şi să nu n'e sprijinim uniĭ pe alţiĭ? Jefuesce M. Ta, jefuesce oraşele şi câmpiile, dar lasă-ne şi

noŭă un colţişor de ţéră: munţiĭ şi văile luĭ, şi, trăind în pace, ajutându-ne, apĕrându-ne, ne vom întări şi ne vom înmulţi.

Astă propunere va părea de sigur cetitorilor curiósă şi semeaţă; boerilor grecĭ însă nu părù tocmaĭ astfel. Eĭ îndată ce audiră că ceia ce vor răpi vor stăpânì nesupĕraţĭ de nimenĭ, că de aci încolo nu vor maĭ fi furaţĭ ca pănă acum de cetele luĭ Miu, ci din contră vor fi apĕraţĭ la vremĭ critice, sĕ adunară în jurul luĭ Vodă şi după o mică deliberaţiune îl convinse că astă propunere era maĭ mult în avantagiul luĭ.

— Mĕ învoesc, rĕspunse Ştefan după puţină gândire, îţĭ făgăduesc ca tu să fi mare şi tare în haĭducie, cât voiŭ fi eŭ mare şi tare în domnie, însă sub următórele îndatorirĭ: Să nu jefuesci nicĭ-odată pe ómeniĭ meĭ de casă, să nu furĭ averea domnieĭ mele, să nu prădezĭ moşiile domnescĭ după munte sau câmpiĭ; în colo fă cu ţéra ce veĭ putea; furăţĭ neamul cum veĭ voi şi păzesce-te de-a fi prins de ceĭ furaţĭ, că altmińterĭ eştĭ perdut.

— Mĕ învoesc rĕspunse Miu, învoesce-te şi M. Te la paza următórelor puncturĭ: să nu sĕ prade nicĭ odată omul sărac decât cu cât dice legea, să nu sĕ ia din casa săraculuĭ cel din urmă mijloc de hrană pentru birurĭ, să nu sĕ globéscă nicĭ unul din ómeniĭ meĭ, să cinstescĭ şi să iubescĭ pe soţia M. Tale şi să nu calcĭ nicĭ una din învoelile de sus, căcĭ altminterĭ avutul M. Tale va fi răpit şi chiar tronul şi viaţa M. Tale vor fi smulse din ghiarele M. Tale. Nu te îngriji de mijlóce; am prea multe, şi ca să te încredinţez de puterea mea, la cea dintêiŭ călcare a învoeleĭ te voĭŭ prevesti saŭ prin mine saŭ prin alţiĭ, d'aĭ fi chiar în sînul pămêntuluĭ.

Ştefan primi învoiala, jurà ca şi Miu pe sfânta cruce, că va păḑi tot ce s'a făgăduit şi apoĭ sĕ sărutà cu haĭducul frăţesce, el şi suita luĭ.

În seara aceleĭ zile, Ştefan Vodă sĕ cunună la o bisericuţă de lemn din vale cu amanta luĭ Florica, şi a doŭa zi pe seară plecà spre Bucurescĭ împreună cu soţia şi curteniĭ sĕĭ.

VII.

Dracul.

Fatală şi ruşinósă pentru Românĭ fù epoca Fanarioţilor, dar cea maĭ fatală şi maĭ ruşinósă parte din acea epocă fù scurta domnie a luĭ Ştefan Cehan, domn slab şi afemeiat, lacom şi risipitor, poltron cu ceĭ maĭ tarĭ şi fără îndurare cu cel maĭ slab ca el. Sêrmanul român era prada tuturor veneticilor, tuturor hrăpitorilor, tuturor tâlharilor! avutul luĭ era al celor ce aveaŭ maĭ multă putere şi câte odată maĭ multă îndrăsneală d'a i-l răpi, şi viaţa luĭ jucăria capriciurilor orĭ-căruĭ grecoteĭ. Streiniĭ pusese mâna pe tóte arterele sale vificătóre şi le strângeaŭ şi le storceaŭ de nu maĭ rĕmânea în ele nicĭ un pic de putere, nicĭ o scânteie de viaţă.

Boeriĭ sĕ atrofiase ca şi poporul şi ceĭ ce nu suferiaŭ să îndure jugul cel ruşinos alergaŭ în pădure şi sĕ făceaŭ haĭducĭ; haĭducul ajunsese să apere viaţa, averea şi onórea bĭetuluĭ Român; să nu vĕ surprinḑă dar pactul ce a făcut Miu haĭducul cu Ştefan Vodă, nicĭ să-l luaţĭ drept o glumă saŭ scornitură; nedreptăţile făcute de Fanarioţĭ eraŭ atât de săritóre în ochĭ, încât revoltaŭ chiar pe aceia ale căror inimĭ eraŭ învêrtoşate de vêrsărĭ de sânge.

Miu nu credù drept glumă pactul ce făcuse cu Vodă, ci sĕ puse cu tot dinadinsul d'a păzi condițiunile ce a jurat și d'a veghia ca și cealaltă parte să sĕ ție de vorbă. El prădà și jefuì ca și maĭ nainte pe arêndașiĭ împilătorĭ, pe neferiĭ hrăpitorĭ și pe bogătașiĭ streinĭ, care din calicĭ sĕ făcuse ómenĭ cu stare, dar de baniĭ domnescĭ nu sĕ maĭ atinse și carĕle cu zacherale (proviziĭ) împĕrătescĭ nu maĭ furà puse la bir. El pe când jefuia, schingiuia și omora fără de cruțare pe orĭ-ce străin îĭ cădea pe mână, dar totdeodată veghea, ca săracul să nu fie nedreptățit de ómeniĭ stăpânireĭ, îngrijea ca strângĕtoriĭ de lude să nu ia maĭ mult decât li-sĕ cuvenia și sĕ lupta ca adunătoriĭ de birurĭ în natură să nu dea cu pléșca prin sate și să ia ce nu era cu drept.

El credea că Ștefan sĕ ținea de vorbă și sĕ legăna în brațele asteĭ ilusiĭ, din causă că nu maĭ vedea pe nicĭ un sĕrac înfruntând ca maĭ nainte întunecimea codrilor și asprimea munților, ca-să vie până la el să sĕ jeluiască. Unul din haĭduciĭ luĭ însă într'o zi îl scóse din astă amăgeală și îl făcù să vadă prin propiĭ sĕĭ ochĭ tristul adevĕr.

— Ia ascultă căpitane, dise el, de când prinseșĭ pe Vodă și boerĭ colea în codru nostru și în loc d'aĭ pune la glóbă sdravĕnă ca să-șĭ cumpere viața, te puseșĭ sa facĭ cu el o învoială al căruĭ cuprins nu-l scim, veniturile nóstre s'aŭ împuținat într'un chip simțitor. Nu maĭ dăm japca prin veniturile domnescĭ și carĕle pline cu bogatele zaharele merg nesupĕrate pe drumurile cele marĭ ca să sature lăcomia pașalelor dela Diiŭ și Giurgiŭ. Ce folos am tras noĭ din tóte astea?

— Noĭ nimic, dar sărăcimea fórte mult.

— Da de mult! strigà haĭducul pufnind de rîs.

— Să cunósce că n'aĭ glagorie d'o para măĭ Corbene, ḑise Miu cam înțepat; aḑĭ slujitoriĭ domnescĭ nu maĭ ia cenuşa din vatra sĕraculuĭ nicĭ vaca din bătătură ci numaĭ dreptul lor.

— Cine ţĭ-a spus aste nagode?

— Cine? maĭ veḑĭ glótele de jeluitorĭ năbuind munțiĭ noştri, ca să sĕ plângă de miile de nedreptățĭ?

— Să cunósce că n'aĭ eşit de mult din codru, ca să te plimbĭ prin ale sate şi oraşe.

— Tu mĕ sperii Corbene! strigà Miu sărind din locul unde şedea; ce fel a îndrăsnit Vodă să calce una din învoelele ce a încheiat cu mine? să nesocotéscă făgăduiala ce mĭ-a dat şi să-şĭ calce jurămêntul ce a făcut?

— Ba bine că nu, replicà Corbeanu.

— Numaĭ una? numaĭ doŭĕ? zise Mirilă; tóte, tóte pănă la una sunt călcate şi nesocotite.

— Dovediţi-mĭ, dovediţi-mĭ iute, strigà căpitanul furios, şi veţĭ vedea cum scie Miu să-şĭ rĕsplătéscă împotriva călcătorilor de jurămênt.

— Ia ostenealĕ căpitane, rĕspunse Mirilă, de te preumblă puţin prin sate şi oraşe şi veĭ vedea cât de bine Vodă îşĭ ţine cuvêntul; veĭ auḑi chiar pruncii ţipând în pântecile mumelor de gróza pârcălabilor şi vistierielor. Sunt în unele locurĭ ómenĭ care aŭ fost apucaţĭ de zece orĭ să plătéscă capitaţia legiuită în puterea unor lude mincinóse.

— Voiŭ pleca, voiŭ pleca chiar din ăst minut, replicà Miu, voiŭ alerga pretutindenĭ, voiŭ merge pănă în Bucurescĭ, şi încredinţându-mĕ, vaĭ lor!

— Ce le veĭ face? căpitane, ce le veĭ face cu 40 de braţe?